

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ДО ЗАХИСТУ
завідувач кафедри світової
політики, дипломатії та
туристичного бізнесу
доц. Анатолій ПАРФІНЕНКО

Кваліфікаційна бакалаврська робота

на тему: «Перспективи розвитку подієвого
туризму в Україні (на прикладі Харківської області)»

Виконала: студент 4 курсу, групи УТз-41
Спеціальності 242 «Туризм»

Бакманян Ані Каренівна

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник: к.екон.н., доц. Панова І.О.

_____ (прізвище та ініціали)

Рецензент: власник приватного туристичного
підприємства «Круїз» Глух В.І.

_____ (прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії

_____ (підпис)

Покоłodна М.М.
_____ (прізвище та ініціали)

Харків – 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) перший (бакалаврський)

Напрямок підготовки _____

Спеціальність 242 «Туризм» _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувач кафедри світової
політики, дипломатії та
туристичного бізнесу
доц. Анатолій ПАРФІНЕНКО

_____ 2025 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)

Бакманян Ані Каренівна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: Перспективи розвитку подієвого туризму в Україні (на прикладі Харківської області)

керівник роботи Панова Ірина Олексіївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «13».03.2025 № 4001-5/739

2. Строк подання студентом роботи 09.05.2025р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Дослідити сутність поняття та основні чинники розвитку подієвого туризму; розглянути класифікацію подієвого туризму; вивчити зарубіжний досвід реалізації проектів подієвого туризму; охарактеризувати ресурсний потенціал розвитку подієвого туризму в регіоні; проаналізувати регіональні

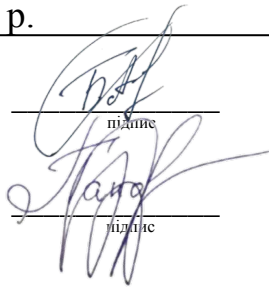
особливості розвитку подієвого туризму; запропонувати перспективи розвитку подієвого туризму в Харківській області.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Розділ 1. Теоретичні основи дослідження подієвого туризму
2	Розділ 2. Аналіз розвитку подієвого туризму в харківській області

5. Дата видачі завдання 12.11.2024 р.

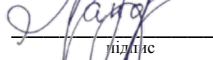
Студент

підпис

А. К. Бакманян
ініціали, прізвище

Керівник роботи

підпис

І. О. Панова
ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Бакманян А. К. «Перспективи розвитку подієвого туризму в Україні (на прикладі Харківської області)»

Роботу присвячено дослідженню перспектив розвитку подієвого туризму в Україні на прикладі Харківської області. Досліджено сутність поняття та основні чинників розвитку подієвого туризму. Розглянуто класифікацію подієвого туризму. Вивчено зарубіжний досвід реалізації проєктів подієвого туризму. Охарактеризовано ресурсний потенціал розвитку подієвого туризму в регіоні. Проаналізовано регіональні особливості розвитку подієвого туризму. У підсумку сформульовано практичні рекомендації розвитку подієвого туризму з урахуванням безпекового контексту, локальних ініціатив та міжнародної підтримки.

Ключові слова: подієвий туризм, туристична інфраструктура, Харківська область, культурна подія, туристичний потенціал, регіональний розвиток.

ANNOTATION

Bakmanyan A. K. «Prospects for the Development of Event Tourism in Ukraine (Case Study of Kharkiv Region)»

This paper is devoted to the prospects for the development of event tourism in Ukraine, with a specific focus on the Kharkiv region. It defines the concept of event tourism and identifies the key factors influencing its formation and transformation. A classification of event tourism formats is proposed, and international best practices in the implementation of event tourism projects are analyzed. Particular attention is paid to the resource potential of the Kharkiv region, including its cultural infrastructure, institutional capacity, and community engagement. The study provides a detailed assessment of the current state and regional characteristics of event tourism in Kharkiv during the period of 2021–2024. Based on the findings, practical recommendations are formulated for the post-crisis recovery and strategic development of the sector, taking into account safety conditions, local initiatives, and international support mechanisms.

Keywords: event tourism, tourism infrastructure, Kharkiv region, cultural event, tourism potential, regional development

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ	6
1.1. Сутність поняття та основні чинники розвитку подієвого туризму	6
1.2. Класифікація подієвого туризму	11
1.3. Зарубіжний досвід реалізації проєктів подієвого туризму.....	15
Розділ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	21
2.1. Ресурсний потенціал розвитку подієвого туризму в регіоні	21
2.2. Регіональні особливості розвитку подієвого туризму	29
2.3. Перспективи розвитку подієвого туризму в Харківській області	39
Висновки	49
Список використаних джерел.....	52
Додатки.....	58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження В умовах тривалої повномасштабної війни, змін безпекової ситуації України та зростання значення локальних ініціатив, подієвий туризм набуває нового стратегічного значення як інструмент культурної адаптації, соціальної згуртованості та економічної мобілізації територій. Особливого значення набуває дослідження перспектив цього процесу в регіонах, які зазнали прямого впливу бойових дій, зокрема у Харківській області. Подієвий туризм, що охоплює фестивалі, ярмарки, культурні форуми, концерти, пам'ятні акції, спроможний стати основою для формування нової моделі культурного брендингу прифронтових територій. У посткризовий період саме події виконують функцію не лише дозвілля, а й відновлення локальної ідентичності, підтримки малого бізнесу, розвитку громадянського суспільства. У зв'язку з цим виникає потреба у науковому переосмисленні потенціалу подієвого туризму як ресурсу післявоєнної стабілізації, міжрегіональної співпраці та відновлення культурної інфраструктури.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Питання сутності, типології та розвитку подієвого туризму висвітлені у працях українських та зарубіжних дослідників, серед яких варто відзначити: Вовк К. [9], Кравець О.М. [12], Наумік-Гладку К.Г. [15], Бошоту Н. [18], Олійник В.В. [19], Шикіну О.В. [19], Ткаченко Т. [21], Getz D. [26]., Lopes R. [27], Mair J. [28], Robinson M. [30], а також науковців Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна – Парфіненко А.Ю., Гапоненко А.І., Шамару І.М., Посохова І.С. та ін. Проте, більшість досліджень зосереджені на довоєнних умовах і не враховують трансформацію подієвого туризму в умовах війни, релокації, втрати інфраструктури та нових форматів подій. У цьому контексті обрана тема є недостатньо опрацьованою й потребує сучасного міждисциплінарного аналізу.

Об'єкт дослідження – подієвий туризм.

Предмет дослідження – особливості та перспективи розвитку подієвого туризму в Харківській області.

Мета роботи – визначити стан та перспектив розвитку подієвого туризму в Харківській області.

Завдання, які було поставлено для досягнення мети:

- ✓ дослідити сутність поняття та основні чинники розвитку подієвого туризму;
- ✓ розглянути класифікацію подієвого туризму;
- ✓ вивчити зарубіжний досвід реалізації проєктів подієвого туризму;
- ✓ охарактеризувати ресурсний потенціал розвитку подієвого в регіоні;
- ✓ проаналізувати регіональні особливості розвитку подієвого туризму;
- ✓ запропонувати перспективи розвитку подієвого туризму в Харківській області.

Методологія дослідження. У процесі виконання дипломної роботи було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: описовий, порівняльний, історико-логічний, контент-аналіз, аналіз статистичних даних, SWOT-аналіз. Використання цих методів дозволило комплексно розкрити специфіку розвитку подієвого туризму в регіоні, виявити чинники впливу, зібрати емпіричні дані та сформулювати рекомендації.

Інформаційну базу дослідження становили чинні нормативно-правові документи України, що регулюють розвиток туризму, аналітичні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Харківської обласної державної адміністрації, а також офіційні публікації про подієвий туризм. У роботі використано матеріали наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячених проблемам розвитку туристичної галузі, маркетингу

послуг, організації подій, а також статті з профільних видань, інтернет-ресурси, присвячені подієвому туризму.

Структурно робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Містить 54 сторінки тексту, 14 таблиць, 4 рисунків та 1 Додаток. Список джерел містить 52 найменування літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність поняття та основні чинники розвитку подієвого туризму

В сучасних умовах розвитку туристичної галузі спостерігається чітка тенденція до посилення ролі подієвих моделей, що базуються на унікальності досвіду, емоційному зануренні та часовій обмеженості. В умовах постіндустріальної економіки подієвий туризм формується як окрема парадигма туристичної діяльності, де об'єктом споживання виступає не територія як така, а подія, що відбувається в її межах.

Поява подієвого туризму як специфічної моделі туристичної діяльності є результатом історичного розвитку подорожей, мотивованих участю у суспільно значущих заходах. Ще у давньогрецькій та римській культурах спостерігалися масові переміщення людей до місць проведення релігійних, театральних та спортивних подій – наприклад, Олімпійських ігор чи свят на честь божеств. Подібні практики набули системного характеру й у середньовіччі, коли прочанські мандрівки, ярмарки, коронації та інші події слугували основою для переміщень, поєднуючи релігійну, економічну й розважальну складові [8].

Упродовж XIX–XX століть розвиток інфраструктури, зростання мобільності населення та поява масової культури створили умови для інституціоналізації подієвого туризму. Особливо помітним цей процес став у другій половині XX століття, коли фестивалі, виставки, карнавали та спортивні події почали розглядатися як засіб активізації туристичних потоків і формування іміджу територій [29]. Від кінця 1980-х років в академічному дискурсі подієвий туризм починає виокремлюватися як самостійна галузь досліджень, зокрема у працях західних авторів, що досліджували економічні, соціальні та маркетингові ефекти великих подій. Згодом ця тематика

отримала розвиток і в українському науковому середовищі, особливо у контексті вивчення регіонального туризму, локальних ініціатив та креативних індустрій [17; 26].

У науковій літературі існує декілька підходів до визначення поняття «подієвий туризм». Зокрема, деякі дослідники акцентують увагу на масштабності та значущості подій, інші – на їх унікальності, емоційній залученості чи інструментальній функції у просуванні територій (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення поняття «подієвий туризм» у працях вітчизняних та зарубіжних науковців

Автор	Визначення подієвого туризму
Кравець О.М.	– це вид туристичної діяльності, головною метою якої є участь або присутність на спеціально організованій події, що виступає джерелом культурних вражень і чинником територіального позиціонування.
UNWTO (2016)	– форма туризму, основною мотивацією якого є участь у запланованих культурних, спортивних або інших заходах, що мають визначений час і місце проведення.
Любіцева О.О.	– це організаційно оформлена діяльність, спрямована на створення й просування подій як туристичних продуктів, які забезпечують соціальну комунікацію та підвищують привабливість дестинацій.
Посохов І.С.	– туристична активність, що базується на подіях, які сприяють формуванню туристичних потоків, активізації локальних ресурсів і просуванню позитивного іміджу регіону.
Наумік-Гладка К.Г.	– це сегмент туристичного ринку, де подія виступає головною цінністю та основою туристичного продукту, що об'єднує емоції, соціальну взаємодію та культурну ідентичність.
Устименко Л.М.	– це короткострокові переміщення осіб з метою участі у подіях, що вирізняються своєю унікальністю, видовищністю чи значущістю для місцевої громади.
Егнью В. (Agnew V.)	– це форма культурної мобільності, в якій події є засобом вираження ідентичності, участі у житті громади та символічного споживання простору.
Гетц Д. (Getz D.)	– це планована діяльність, спрямована на створення та просування подій як туристичних атракцій з акцентом на їх економічний, соціальний та іміджевий вплив на приймаючі території.
Лю Ю. (Liu Y.)	– це інструмент креативної економіки, в якому події виступають засобом культурної взаємодії між місцевим населенням і туристами, стимулюючи інновації та видимість території.
Лонг П., Робінсон М. (Long P., Robinson M.)	– це взаємодія туризму, культури та регіональної політики, де події функціонують як засоби просування територій, зміцнення ідентичності та розвитку дестинацій.

Складено автором за матеріалами: [5; 6; 9;16]

Важливо звернути увагу, що у більшості джерел подія розглядається як головна причина подорожі. Зокрема, у визначеннях, поданих Всесвітньою туристичною організацією, а також у працях Устименко Л.М., акцент робиться на часовій і просторовій обмеженості подій та їхній ролі як стимулу туристичної мобільності [6]. Такий підхід є характерним для класичних позицій у межах туристичного менеджменту, де основною мотивацією для подорожі виступає сам факт події.

Інша група визначень розкриває подієвий туризм як специфічний туристичний продукт, сформований навколо події. У цьому контексті його розглядають дослідники, які фокусуються на ринкових механізмах та брендуванні територій. Зокрема, йдеться про позиції Кравця О.М., Наумік-Гладкої К.Г. та Гетца Д., які трактують подію як головну складову туристичної пропозиції, що має емоційне, економічне та комунікаційне значення [9].

Водночас у низці підходів подієвий туризм аналізується як соціокультурне явище. Тут подія виступає не лише стимулом мобільності чи економічним активом, а й механізмом формування ідентичності, зміцнення локальних зв'язків та діалогу між туристами й місцевими спільнотами. Цю точку зору поділяють Любіцева О.О., Лю Ю., Лонг П. і Робінсон М., а також Егню В., які підкреслюють соціальну й символічну функцію події в туристичному процесі [12].

Окрему увагу варто приділити дослідницьким підходам, у яких подієвий туризм розглядається як ефективний інструмент територіального маркетингу. У працях Посохова І.С., Гетца Д. та інших авторів події позиціонуються як платформи для просування туристичних дестинацій, зміцнення іміджу регіону та забезпечення його конкурентоспроможності на внутрішньому й міжнародному ринку.

Таким чином, хоча акценти у визначеннях можуть різнитися – від споживацької мотивації до економічних чи культурних функцій – у центрі всіх трактувань залишається подія як ключовий елемент туристичної

взаємодії. Вона постає не лише як об'єкт тимчасового інтересу, а як багатofункціональний феномен, здатний трансформувати простір, активізувати економіку, зміцнити соціальні зв'язки й створити унікальну туристичну привабливість дестинації.

Різноманіття підходів до визначення подієвого туризму підкреслює його багатовимірний характер, що формується на перетині соціальних, економічних, культурних та управлінських процесів [19]. Для ефективного функціонування цієї сфери необхідна наявність комплексу сприятливих умов, які систематизовано за групами чинників (рис. 1.1).

Зокрема, соціокультурні чинники формують зміст подій через традиції, ідентичність і культурну спадщину; економічні – пов'язані з фінансовими ресурсами та активністю місцевих спільнот; інфраструктурні – визначають можливості щодо логістики, локацій, розміщення та технічної підтримки.

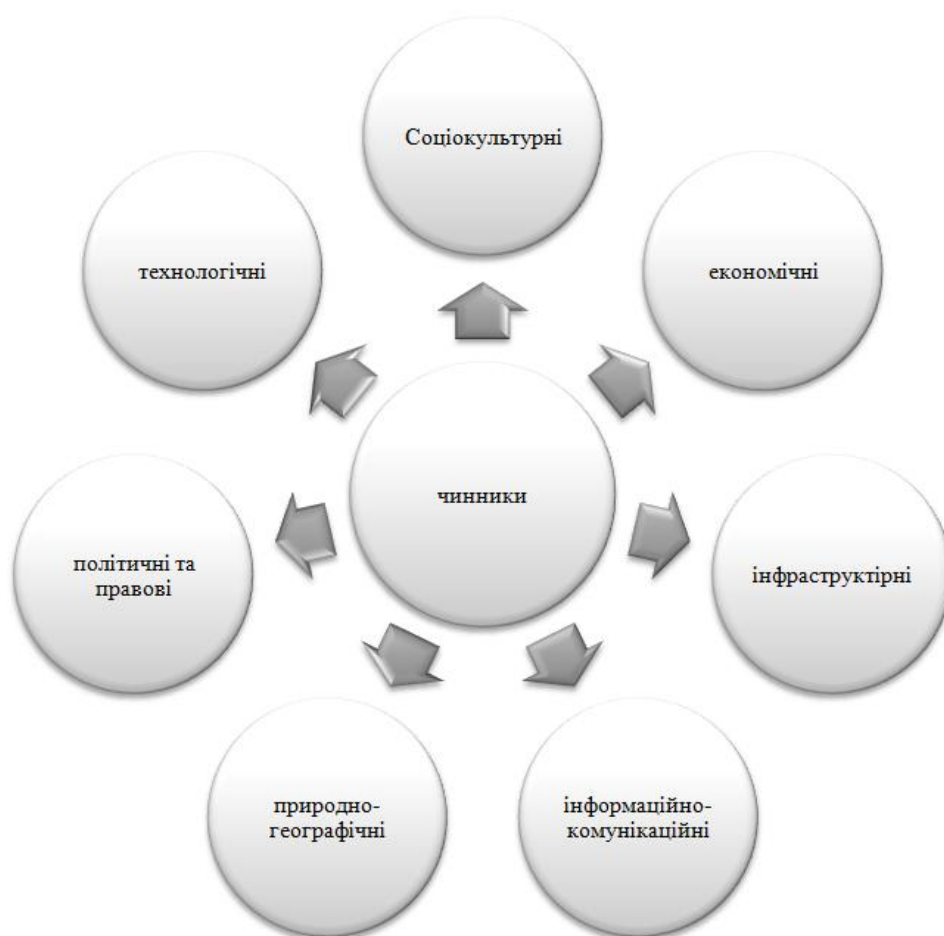

Рис. 1.1. Основні чинники розвитку подієвого туризму

Складено автором за матеріалами: [18; 19]

Інформаційно-комунікаційна група чинників охоплює засоби просування, брендування подій, цифрові платформи і взаємодію з аудиторією через ЗМІ та соціальні мережі. Політичні та правові чинники стосуються стабільності політичного середовища, наявності туристичних стратегій, нормативно-правового забезпечення й підтримки з боку державних або місцевих інституцій. Природно-географічні чинники створюють потенціал для унікального просторового розміщення подій з урахуванням ландшафту, кліматичних умов і сезонності. Нарешті, технологічні чинники забезпечують технічну підтримку, інноваційні інструменти обслуговування, електронний продаж квитків, моніторинг аудиторії тощо.

Узагальнюючи функціональні аспекти подієвого туризму, доцільно виокремити його ключові завдання, що реалізуються в межах цієї туристичної підсистеми (рис. 1.2). Вони охоплюють як культурні, так і соціально-економічні орієнтири, сприяючи формуванню позитивного іміджу територій, зростанню їхньої туристичної привабливості та розвитку місцевої ідентичності.

Рис.1.2. Основні завдання подієвого туризму [12]

Отже, подієвий туризм є комплексним явищем, яке поєднує соціокультурні, економічні, інформаційні та управлінські складові. Його

головна особливість полягає в тому, що подія виступає ключовим мотивом подорожі та чинником розвитку туристичної дестинації. Розвиток подієвого туризму зумовлюється низкою чинників, серед яких найважливішими є соціокультурні, економічні, інфраструктурні, політичні, природно-географічні, технологічні та інформаційно-комунікаційні. Їхня узгоджена дія створює умови для формування якісного туристичного продукту. Таким чином, подієвий туризм слід розглядати як перспективний напрям, що має значний потенціал у контексті регіонального розвитку.

1.2. Класифікація подієвого туризму

Класифікація подієвого туризму має важливе значення для розуміння його внутрішньої структури та організаційної багатовимірності. Вона дозволяє впорядкувати наявні форми подієвої активності за різними критеріями, враховуючи зміст, масштаб, періодичність, джерела фінансування, цільову аудиторію та інші параметри. З огляду на розмаїття сучасних подій, систематизація їх у межах класифікаційної моделі є необхідною умовою для дослідження, практичного управління та розробки туристичних продуктів у цій сфері.

Класифікація подієвого туризму активно розробляється як у вітчизняному, так і в зарубіжному науковому просторі. У працях українських авторів – зокрема, Кравця О.М., Устименко Л.М., Шелеметьєвої Т.І., Трохимець О.І., Посохова І.С. – основна увага приділяється практичній типології заходів за змістом, масштабом та аудиторією. Такий підхід тісно пов'язаний з потребами туроператорів, муніципалітетів та культурних інституцій, для яких важливо знати, який саме формат події буде найбільш ефективним з урахуванням ресурсів і локального контексту [17; 18].

Зарубіжні дослідження, особливо авторів таких як Getz D., Long P., Robinson M. та Liu Y., часто акцентують не лише на тематичних чи організаційних характеристиках, а й на соціальному впливі подій, взаємодії з

креативною економікою, культурним споживанням та навіть символічним значенням простору. Наприклад, у працях Getz подієвий туризм трактується як галузь стратегічного планування подій, що мають довгостроковий ефект для бренду дестинації, а не лише миттєву економічну віддачу [26].

Науковці класифікують подієвий туризм за низкою критеріїв, які відображають його функціональні, змістові та організаційні характеристики. Такий підхід дозволяє охопити різноманіття подій, які виступають туристичними ресурсами, та виявити логіку їх поділу на окремі типи (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація подієвого туризму за ключовими критеріями

Критерій класифікації	Характеристика
За тематикою подій	Культурний, мистецький, етнографічний, релігійний, гастрономічний, спортивний, науковий, діловий, історичний, військовий, політичний, розважальний
За масштабом проведення	Міжнародний, національний, регіональний, місцевий
За частотою (періодичністю)	Регулярний (щорічний, сезонний), нерегулярний (разовий), традиційний
За місцем проведення	Урбаністичний, сільський, природний, історико-культурний об'єкт
За ступенем участі туриста	Пасивний (глядач), активний (учасник), інтерактивний (взаємодіє з подією)
За джерелами фінансування	Державний, муніципальний, корпоративний, грантовий, приватний, змішаний
За організатором	Державний сектор, громадські організації, бізнес-структури, креативні ініціативи
За цільовою аудиторією	Для масової аудиторії, професійних кіл, молодіжний, сімейний, для туристів з особливими потребами

Складено автором за матеріалами: [17; 18;19]

Підкреслимо, що першим і найзагальнішим критерієм є тематичне спрямування подій. Саме зміст події визначає її позиціонування на туристичному ринку та формує первинну зацікавленість з боку потенційної аудиторії. У цьому контексті культурні, мистецькі, історичні, спортивні, релігійні, гастрономічні, ділові, наукові та інші події слугують основою для створення туристичних продуктів. Як правило, змістовна спрямованість події

визначає не лише програму заходу, а й його цільову аудиторію, логіку промоції, тип туристичного залучення та навіть локацію проведення. В українських умовах, як свідчать роботи Посохова І.С., Вовк К.М. та Устименко Л.М., культурно-мистецький та етнографічний напрям домінує, що пов'язано з багатством традицій, етнічним розмаїттям і глибоким культурним спадком.

Наступним ключовим критерієм є масштаб проведення події. Подієвий туризм може охоплювати як великі міжнародні форуми, що мають широкий резонанс, так і невеликі локальні ініціативи, які орієнтовані на громаду або окрему територіальну одиницю. За дослідженнями науковиці Устименко Л.М., Трохимець О.І. та Шелеметьєвої Т.В., саме місцеві й регіональні заходи найбільш активно впливають на внутрішній туризм та соціальну мобілізацію громад [10]. Міжнародні ж події часто виступають елементами зовнішньої культурної політики, підвищуючи міжнародну впізнаваність дестинації. Таким чином, масштаб події є важливим індикатором її туристичного потенціалу, логістичної складності та потреби в ресурсах.

Значну аналітичну цінність має також класифікація за частотою проведення, що включає регулярні, традиційні та разові події. Регулярні заходи (щорічні, сезонні) мають усталену аудиторію, стабільну структуру організації та часто входять до календаря подій регіону. Разові, нерегулярні події, навпаки, можуть мати масштабний характер, але є складнішими у прогнозуванні та маркетинговому просуванні. Як підкреслює науковець Шикіна О.В., події з вираженим традиційним характером (наприклад, фестивалі з історичним корінням) мають підвищену цінність у формуванні регіонального бренду [24].

Ще одним критично важливим аспектом є місце проведення подій. Тут подієвий туризм тісно перетинається з просторовою організацією туризму загалом. Урбаністичні події часто мають кращу логістику та більшу медіа-помітність, проте сільські, природні або історико-культурні локації створюють інший – більш глибокий, автентичний і камерний – формат

туристичного досвіду. У працях професорки Наумік-Гладкої К.Г. акцентується на потенціалі малих територій, які за рахунок природного середовища й традиційної культури здатні створювати унікальні подієві продукти, що не мають аналогів у великих містах [10; 15].

Не менш важливою є класифікація за ступенем участі туриста, яка має безпосередній вплив на глибину його залучення. У цьому контексті виділяють пасивну, активну та інтерактивну форми участі. У випадку пасивного споживання турист є глядачем, у активному – бере участь як учасник, тоді як інтерактивна взаємодія передбачає його включення у творення самої події. За спостереженнями науковиці Вдовіної О.О., остання форма набуває все більшої популярності, особливо серед молодіжної аудиторії, орієнтованої на досвід співтворення, а не просто споглядання [7].

Також слід звернути увагу на критерій джерел фінансування, який безпосередньо пов'язаний із можливостями реалізації подій. Як зазначають науковці Посохов І.С. і Кравець О.М., чим більш диверсифіковане фінансування, тим вищою є стійкість проекту [12; 17]. Наприклад, грантові та меценатські події часто мають соціально-культурне спрямування, у той час як корпоративні – чітко визначену бізнес-мету. Фінансова модель визначає і масштаби події, і формат її реалізації, і доступність для різних аудиторій.

Наступним класифікаційним параметром є організаційна форма, тобто хто виступає ініціатором та реалізатором події. Як зазначають вчені Устименко Л.М., Шелеметьєва Т.В., Трохимець О.І. та Вдовіна О.О., останніми роками в Україні посилюється роль громадських ініціатив та креативних команд. Подієвий туризм поступово виходить за межі державної сфери і трансформується у поле для громадського самовираження та локального лідерства [8; 9].

Завершує типологію критерій цільової аудиторії, який визначає характер комунікації, маркетингові інструменти та зміст програми. Масові події мають широку цільову базу, але низький рівень персоналізації. Натомість професійні, молодіжні, інклюзивні або родинні заходи дозволяють

сформувати чітко сегментовану пропозицію. Як зазначено у працях докторів наук Шелеметьєвої Т.В. та Трохимець О.І., орієнтація на конкретні цільові групи дозволяє краще формувати очікування аудиторії, розробляти відповідні сервіси та забезпечувати глибший рівень емоційної взаємодії.

Для кращого розуміння жанрового розмаїття подій, що охоплюються подієвим туризмом, доцільно проілюструвати їхню типологію на прикладі конкретних форм організації заходів, навколо яких формуються туристичні потоки, яка була запропонована науковцем Парфіненко А.Ю. (додаток А).

Отже, сучасний подієвий туризм характеризується мультижанровістю та гібридністю форматів, коли одна подія поєднує культурні, гастрономічні, спортивні чи освітні елементи. Це ускладнює класифікацію та потребує гнучких підходів, здатних адаптуватися до нових практик, зокрема цифрових та гібридних форматів, які стали актуальними в умовах постпандемійної трансформації туристичного ринку.

1.3. Зарубіжний досвід реалізації проєктів подієвого туризму

Подієвий туризм у світовій практиці охоплює широке коло заходів – від культурних і спортивних до ділових, освітніх та соціально-громадських, – кожен з яких має власну специфіку, інфраструктурні потреби й механізми впливу на економіку територій. Міжнародний досвід демонструє, що стратегічно розвинуті держави формують окремі політики для кожного типу подієвого туризму, забезпечуючи ефективне функціонування подій різного масштабу та спрямування.

Одним із найбільш розвинених напрямів сучасного подієвого туризму є культурний. Його ключова особливість полягає в тому, що туристична активність ґрунтується не на об'єкті, як у класичних формах туризму, а на події культурного змісту, яка є унікальною у часі й просторі. Це можуть бути фестивалі, театральні постановки, музичні події, карнавали, виставки, арт-форуми, ярмарки, реконструкції, релігійні свята, тощо [18].

У Франції культурний подієвий туризм є елементом державної культурної політики. Прикладом слугує Каннський кінофестиваль, який щороку відбувається за підтримки уряду та корпоративних партнерів. Подія не лише просуває французьке кіно, а й приносить значні прибутки туристичному сектору та формує культурний імідж країни на міжнародному рівні.

У Великобританії масштабним прикладом є Единбурзький фестиваль мистецтв, що охоплює різні напрями – театр, музику, літературу, вуличне мистецтво. Його унікальність – у поєднанні державної підтримки з ініціативами незалежних митців. Окремо діє Fringe Festival, який став світовим центром альтернативної культури [51].

Італія демонструє поєднання культурної події та історичного простору. Знаковою є Венеційська бієнале, де мистецькі виставки інтегровані в архітектурну тканину міста. Подія поєднує туристичну атрактивність із експертним мистецьким діалогом.

Серед знакових глобальних подій вирізняються також Тижні моди в Парижі, Мілані, Нью-Йорку та Лондоні. Ці заходи формують синергію між культурною репутацією, діловим середовищем і туристичною інфраструктурою. Fashion Weeks приваблюють не лише представників модної індустрії, але й туристів, ЗМІ, інвесторів, виконуючи функцію бренд-комунікації міст і просуваючи їх як креативні мегаполіси з високим рівнем сервісу та споживчої культури [23].

В Індії яскравим прикладом є Дівалі – фестиваль світла, що охоплює всю країну. Його особливість – масова участь, глибока символіка, включення до повсякденного життя. Свято приваблює туристів бажанням доторкнутися до автентичної духовної культури.

Спортивний подієвий туризм є одним із найбільш масових і медіарезонансних напрямів сучасного туризму. Його ключова особливість полягає в тому, що подія спортивного характеру виступає головною мотивацією для подорожі, незалежно від того, чи це участь, чи

спостереження. За даними Європейської туристичної комісії, спортивні події забезпечують понад 20% міжнародних турпотоків, пов'язаних з подієвим туризмом, і мають високий мультиплікативний ефект [22].

У міжнародному контексті спортивний подієвий туризм відіграє стратегічну роль у брендуванні дестинацій і розвитку інфраструктури. Символічним прикладом слугує Олімпіада в Барселоні (1992), що повністю оновила міське середовище та заклала основу для подальшого зростання туристичної привабливості регіону. Такий досвід демонструє, як масштабні спортивні події можуть не лише привернути увагу світу, а й стати каталізатором урбаністичних трансформацій.

Одним із найприбутковіших форматів залишається американська модель, де турніри на кшталт US Open або Super Bowl поєднують спорт, шоу та бізнес. Кожна подія – це не лише змагання, а й видовищний фестиваль із концертами, маркетингом, фан-зонами. Організація таких заходів передбачає серйозний відбір міст-господарів за рівнем інфраструктури та безпеки, що також стимулює розвиток туристичних сервісів [25].

Спортивні події у Великій Британії, зокрема турнір Wimbledon, відзначаються вишуканістю та традиційністю. Вони поєднують елітарний формат зі світовим визнанням, приносячи значні доходи туристичній індустрії та зміцнюючи міжнародний імідж країни як спортивної дестинації з багатою історією.

Інклюзивний підхід до спортивного туризму демонструє Канада, де проводяться події на кшталт Canada Games або Invictus Games, орієнтовані на широку участь – зокрема молоді, ветеранів, осіб з інвалідністю [51]. Такі формати поєднують фізичну активність із соціальними цінностями, створюючи туристичний продукт із гуманістичним змістом.

Діловий подієвий туризм, або MICE-туризм (Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions), займає провідне місце в структурі подієвого туризму у високорозвинених країнах [28]. Його характерною ознакою є

орієнтація на професійні цілі відвідувачів, які подорожують для участі в конференціях, форумах, виставках, бізнес-зустрічах чи навчальних заходах.

Один із найвідоміших прикладів – Всесвітній економічний форум у Давосі, який тимчасово перетворює невелике містечко на глобальний центр стратегічного діалогу. Захід не лише забезпечує економічний ефект, а й зміцнює міжнародний імідж Швейцарії як надійної ділової дестинації.

Вражаючий масштаб демонструє CES у Лас-Вегасі – виставка, що охоплює десятки індустрій: від електроніки до цифрової медицини. Участь у ній беруть понад 180 000 осіб з усього світу [31]. Такі події забезпечуються потужною інфраструктурою, зокрема розвиненими виставковими центрами, кейтерингом, транспортом і сервісами підтримки.

Орієнтація на галузеву спеціалізацію характерна для Німеччини, де функціонує мережа виставкових кластерів. Приклад – Франкфуртський книжковий ярмарок, що поєднує комерційну, освітню та культурну складову. Виставки у Кельні, Мюнхені чи Ганновері обслуговуються місцевими конгрес-бюро, що активно просувають інфраструктуру міст на міжнародному ринку.

Успішну модель MICE-туризму демонструє також Сінгапур, де активно інвестують у створення конференц-зон і просування інновацій [14]. Держава пропонує податкові стимули, субсидії на участь у заходах, а також гарантує безпеку й логістичну зручність, що робить місто привабливим для наукових та бізнес-форумів світового рівня.

Соціальний подієвий туризм відіграє важливу роль у формуванні суспільної згуртованості, ідентичності та міжкультурного діалогу. На відміну від інших напрямів, події цієї категорії мають виразне емоційне, символічне та нерідко громадське значення – від національних свят до парадів, родинних заходів та інклюзивних ініціатив [23].

Наочним прикладом є День незалежності США, який уособлює єдність нації та водночас приваблює туристів феєр-шоу, парадми, тематичними екскурсіями. Святкування охоплює всі регіони країни, а його атмосфера

стала туристичним брендом, навколо якого формуються спеціалізовані подорожі.

Водночас у Нідерландах національний колорит і публічна участь поєднуються у Дні Короля (Koningsdag). Подія охоплює десятки міст, а вулиці заповнюються ярмарками, парадами та музикою [48]. Особливістю цього заходу є масовість і відкритість, що сприяє великому припливу туристів у весняний сезон.

У сфері мультикультурності вирізняється Канада, де проводяться фестивалі для етнічних громад. Наприклад, Фестиваль культур у Торонто збирає десятки національностей, перетворюючи подію на майданчик для культурного обміну та туристичного залучення через автентичність.

Не менш цікавим прикладом є масові весілля, популярні в Азії та Європі. У таких містах, як Париж або Прага, муніципалітети організують відкриті церемонії, які супроводжуються виступами, ярмарками, романтичними турами. Це дозволяє об'єднати особисте святкування з туристичним досвідом.

Родинні фестивалі – ще один формат соціального подієвого туризму. У Скандинавії (зокрема в Швеції) події сімейного дозвілля охоплюють ігри, кулінарію, творчість [42]. Вони формують нову аудиторію – батьків із дітьми, що подорожують у пошуках якісного і безпечного відпочинку, підтримуючи внутрішній туризм.

Освітній подієвий туризм базується на участі у конференціях, воркшопах, школах і форумах, що мають пізнавальну й наукову спрямованість, але водночас формують повноцінний туристичний продукт [4]. Такі події зазвичай поєднують навчальну програму з культурними заходами, міжособистісним обміном та інтеграцією в середовище приймаючої країни.

У Скандинавії, зокрема у Швеції та Фінляндії, освітні події – це насамперед літні школи при університетах, які охоплюють тематику IT, дизайну, екології. Вони тривають кілька тижнів і супроводжуються

екскурсіями, що сприяє формуванню стійкого позитивного іміджу країни серед молоді.

Нідерланди орієнтовані на гібридні формати, як воркшопи з дизайн-мислення на базі технологічних хабів та університетів. Події на кшталт Dutch Design Week інтегрують у себе освіту, бізнес і культуру, що робить їх привабливими для широкої аудиторії – від студентів до стартаперів і інвесторів [14].

У Німеччині популярні галузеві симпозіуми, наукові форуми, «тижні науки». Вони проходять у містах із розвиненою інфраструктурою (Берлін, Гейдельберг), активно підтримуються муніципалітетами й сприяють розвитку внутрішньої туристичної мережі – від хостелів до культурних локацій. [42]

Інноваційні формати просуває бренд TEDx, який став символом освітнього подієвого туризму в містах на кшталт Амстердама, Відня чи Сінгапуру. Це не лише лекції, а й візуальне шоу, нетворкінг і частина туристичного календаря для сучасної інтелектуальної аудиторії [48].

Швидко поширюються і хакатони – інтенсиви, де команди створюють продукти чи вирішують проблеми. У Бостоні (MIT), Берліні, Цюриху це події міжнародного рівня, які пропонують учасникам цілі «турпакети» з проживанням, трансфером та культурною програмою.

Таким чином, зарубіжний досвід показує, що ефективна реалізація подієвого туризму передбачає не лише організацію окремих заходів, а цілісну систему управління подійністю як ресурсом територіального розвитку.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Ресурсний потенціал розвитку подієвого в регіоні

У контексті адміністративно-територіальної реформи в Україні, Харківська область налічує 7 укрупнених районів і 56 територіальних громад. Це відкриває нові можливості для децентралізованого розвитку туризму, включно з подієвим. Програма розвитку культури та туризму Харківської області на 2024–2028 роки, затверджена Харківською обласною радою, чітко визначає розвиток подієвого туризму як один із пріоритетів регіональної туристичної політики.

Харківська область має значний ресурсний потенціал, який включає природні ландшафти, архітектурну та історичну спадщину, музейні колекції, фестивальні традиції, а також наявну транспортну та інфраструктурну базу. Особливу роль у розбудові подієвого туризму відіграють такі громади як Краснокутська, Богодухівська, Чугуївська, Валківська, Зміївська, а також місто Харків, що виступає культурним і логістичним центром регіону [12; 45].

Важливою складовою ресурсного потенціалу для розвитку подієвого туризму Харківської області є її природно-ресурсна база (рис.2.1). Згідно з оцінками довоєнного періоду, природно-ресурсний потенціал Харківщини становив 4,5% від загального по Україні. За структурою, у Харківській області переважають земельні ресурси (55%) – саме вони формують основу аграрного виробництва, зелених зон, ландшафтних парків та потенційних територій для розміщення open-air заходів, фестивалів і еко-таборів. Мінеральні ресурси (14%) також становлять важливу частину природного комплексу, зокрема поклади нафти, газу, солей та сировини для будівельної галузі, що в умовах відновлення регіону може підтримати інфраструктурні проекти туристичного призначення.

Рекреаційні ресурси займають 15% – це один із найперспективніших напрямів для організації подієвих заходів, зокрема фестивалів здорового способу життя, велозаїздів, кемпінгів, дитячих еко-таборів, етнографічних подій [46]. Вони інтегруються з водними (11%) та лісовими (4%) ресурсами, які можуть бути основою для створення природних маршрутів, маршрутів вихідного дня, експедицій, подій на відкритому повітрі. Фауністичні (1%) та ландшафтні ресурси доповнюють можливості екологічного туризму, надаючи унікальне біорізноманіття для натуралістичних подій, фототурів, фестивалів природи.

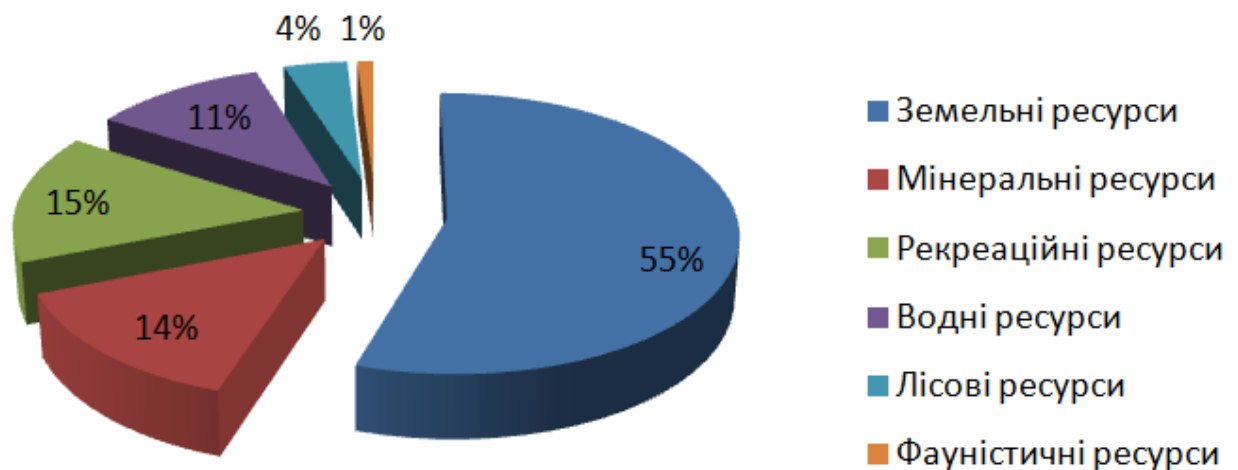

Рис. 2.1. Розподіл природних ресурсів в Харківській області [46]

Особливе значення для розвитку подієвого туризму в регіоні має наявність значного обсягу об'єктів нерухомої культурної спадщини, які можуть стати ядром або просторовою основою для організації туристичних подій – фестивалів, виставок, реконструкцій, театралізованих дійств. Згідно з даними Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Харківська область посідає одне з провідних місць в Україні за кількістю об'єктів культурної спадщини, що перебувають на державному обліку (таблиця 2.1). Загальна кількість об'єктів, що перебувають на обліку в регіоні, становить 8 913 одиниць, що є одним із найвищих показників серед усіх областей. З них: 1 448 об'єктів вже внесені до Державного реєстру пам'яток

України; ще 2 874 об'єкти мають статус щойно виявлених, тобто перебувають на стадії попередньої охорони [32].

Для порівняння: у Львівській області таких об'єктів на обліку – 7 166, у Київській – 8 751, у Житомирській – 8 957. Це свідчить про значний історико-культурний потенціал Харківщини, що лише частково реалізований у туристичному просторі.

Таблиця 2.1

Загальний облік об'єктів нерухомої культурної спадщини в областях України за типами (станом на 2023 рік)*

Область	На обліку	У Реєстрі	Щойно виявлені
Вінницька	4 314	196	356
Волинська	1 827	243	456
Дніпропетровська	11 699	2 147	7 747
Житомирська	8 957	2 251	6 970
Закарпатська	2 382	273	792
Запорізька	3 945	724	1 279
Івано-Франківська	2 637	452	1 309
Київська	8 751	1 416	6 766
Кіровоградська	3 911	238	1 313
Львівська	7 166	1 072	5 199
Миколаївська	4 068	246	1 111
Одеська	4 174	354	1 072
Полтавська	4 697	1 025	1 500
Рівненська	2 897	276	761
Сумська	4 405	452	1 095
Тернопільська	2 154	236	480
Харківська	8 913	1 448	2 874
Херсонська	5 872	277	1 601
Хмельницька	2 481	442	706
Черкаська	6 132	599	1 532
Чернівецька	1 121	136	365
Чернігівська	9 404	807	1 840
м. Київ	3 283	552	1 340

Складено автором за матеріалами: [38]

* – дані щодо тимчасово окупованих територій (АР Крим, м. Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей) у таблиці не представлені через обмежений доступ до достовірного моніторингу та відсутність актуальної офіційної статистики.

Висока кількість щойно виявлених об'єктів – об'єкт, який уже ідентифіковано як такий, що має потенційну історико-культурну цінність, але який ще не включено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України – понад 2 800, демонструє активну роботу фахівців у регіоні, спрямовану на дослідження, облік та збереження культурної спадщини. Ці об'єкти створюють додаткові можливості для розвитку подієвого туризму – зокрема у форматі історичних реконструкцій, тематичних фестивалів, краєзнавчих маршрутів та освітніх турів [34]. На тлі руйнувань унаслідок війни, наявність такого ресурсу формує критично важливу основу для відновлення культурної інфраструктури та репозиціонування регіону як історико-туристичного центру у післявоєнний період.

Значний потенціал розвитку подієвого туризму в Харківській області обумовлений не лише сучасною інфраструктурою та культурними ініціативами, а й багатою історико-культурною спадщиною регіону. До повномасштабного російського воєнного вторгнення 2022 року Харківщина стабільно посідала провідні позиції в Україні за загальною кількістю історичних об'єктів, що перебувають на державному обліку або внесені до відповідного Реєстру (табл. 2.2).

Стан культурної спадщини в регіонах України демонструє суттєву нерівномірність як за кількістю об'єктів, так і за рівнем їх пошкодження. Найбільш критична ситуація спостерігається в прифронтових та тимчасово окупованих регіонах, де масштаби руйнувань становлять загрозу для збереження цілих пластів національної історичної пам'яті.

Особливу увагу привертає Харківська область, яка за кількістю пошкоджених об'єктів культурної спадщини (215) поступається лише Донецькій (310) та Херсонській (156) областям. Водночас загальна кількість об'єктів культурної спадщини в регіоні становить 4 750, що є одним із найвищих показників у державі. Це свідчить про надзвичайно високу культурну насиченість області і водночас – масштабні ризики втрати унікальних пам'яток [33].

Таблиця 2.2

Кількість пошкоджених пам'яток та загальна кількість об'єктів культурної спадщини в областях України*

Область	Пошкоджені пам'ятки (2024)	Загальна кількість об'єктів (2021–2022)	Відсоток пошкоджених, %
Київська	124	3890	3.19%
Львівська	57	6120	0.93%
Харківська	215	4750	4.53%
Запорізька	98	2840	3.45%
Миколаївська	82	1980	4.14%
Одеська	67	4500	1.49%
Чернігівська	143	3200	4.47%
Сумська	109	2450	4.45%
Вінницька	45	3100	1.45%
Житомирська	78	2780	2.81%
Івано-Франківська	34	4050	0.84%
Кіровоградська	22	1890	1.16%
Полтавська	65	2900	2.24%
Рівненська	18	2300	0.78%
Тернопільська	29	3400	0.85%
Волинська	14	2100	0.67%
Закарпатська	27	3050	0.89%
Херсонська	156	2500	6.24%
Хмельницька	41	3250	1.26%
Черкаська	52	2700	1.93%
Чернівецька	38	2950	1.29%

Складено автором за матеріалами: [34]

* – дані щодо тимчасово окупованих територій (АР Крим, м. Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей) у таблиці не представлені через обмежений доступ до достовірного моніторингу та відсутність актуальної офіційної статистики.

Аналіз співвідношення кількості пошкоджених об'єктів до загальної кількості засвідчує, що рівень втрат у Харківській області становить приблизно 4,5%, що є критично високим у порівнянні з відносно безпечними регіонами (наприклад, Закарпатська, Рівненська чи Волинська області, де пошкодження мають поодинокий характер).

У безпечніших областях України, таких як Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька чи Закарпатська, пошкодження мають поодинокий

характер і не перевищують 1% від загального фонду об'єктів культурної спадщини [34]. Водночас у прифронтових регіонах цей показник сягає до 10% і більше, що потребує як негайного втручання, так і системного підходу до збереження спадщини.

У Харківській області сформовано розгалужену мережу закладів культури, що становить міцне підґрунтя для розвитку подієвого туризму (рис. 2.2). Загальна кількість культурних інституцій регіону становить 1484 одиниці, що охоплюють як традиційні, так і спеціалізовані заклади. Найбільш численною є мережа бібліотек (753) та закладів клубного типу (588), що свідчить про високий рівень доступності до культурно-дозвіллевих послуг у містах і громадах області [44].

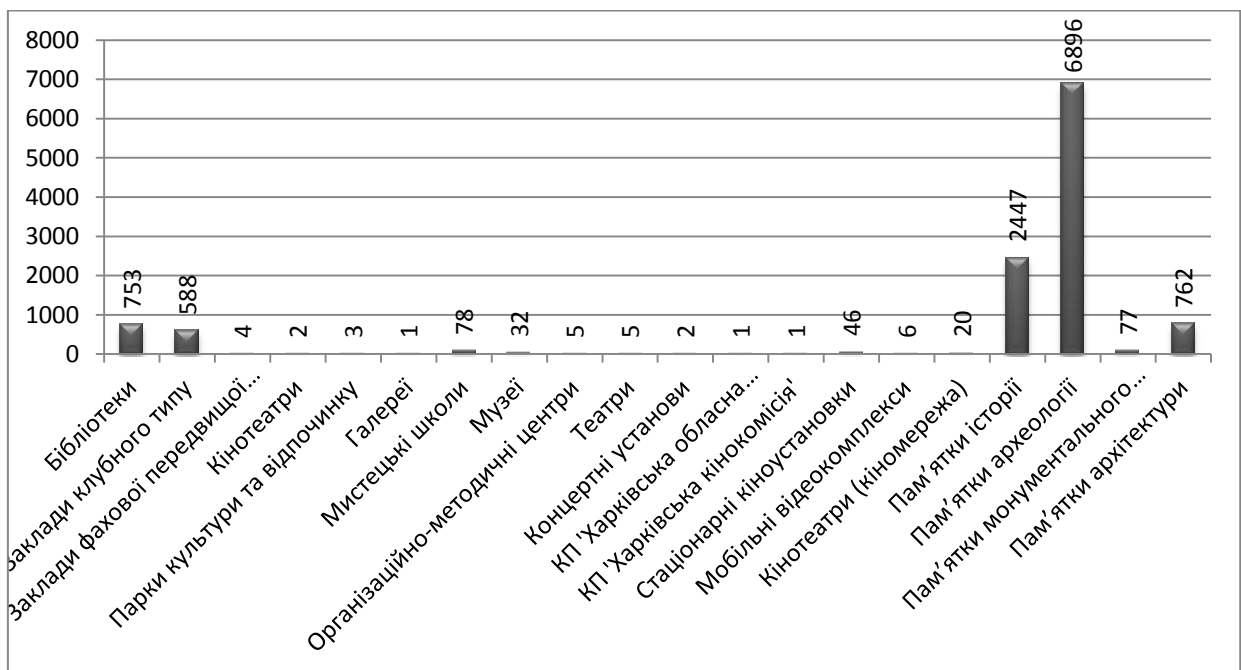

Рис. 2.2. Культурна інфраструктура Харківської області [44]

Потенціал проведення мистецьких, музичних і театральних подій забезпечується наявністю 78 мистецьких шкіл, 32 музеїв, 5 театрів, 2 концертних установ і 1 філармонії. Важливу роль у координації подій та реалізації культурних проєктів відіграють 5 організаційно-методичних центрів. Варто підкреслити, що інституційна підтримка реалізується й через

такі ініціативи, як комунальне підприємство «Харківська кінокомісія», яка сприяє організації кіноподій та кінотуризму [46].

Кіномережа регіону, що включає 46 стаціонарних кіноустановок, 6 мобільних відеокомплексів та 20 кінотеатрів, створює передумови для проведення кінофестивалів, кінопоказів і культурно-просвітницьких ініціатив у різних форматах.

Винятково значущим є також обсяг нематеріальної культурної спадщини Харківщини. На її території розташовано 10 193 пам'ятки культурної спадщини, зокрема 6896 пам'яток археології, 2447 пам'яток історії, 762 архітектурних об'єктів та 77 пам'яток монументального мистецтва. Така концентрація історико-культурних ресурсів дає змогу інтегрувати подієві заходи з елементами екскурсійного, пізнавального й тематичного туризму [33].

Таким чином, ресурсна база Харківської області має потужний потенціал для формування подієвих продуктів різного масштабу – від локальних фестивалів і майстер-класів до міжнародних подій у сфері культури, освіти й мистецтва.

З початку повномасштабного вторгнення Харківська область зазнала значних руйнувань не лише в інфраструктурному, а й у культурному просторі (табл. 2.3). Заклади культури, що традиційно слугували осередками збереження історичної пам'яті, формування ідентичності та реалізації подієвих заходів, стали одними з найбільш вразливих об'єктів.

Загалом в області пошкоджено або зруйновано 197 будівель культурного призначення. Із них повністю втрачено 31 об'єкт, ще 166 зазнали різного ступеня руйнації. Найбільших втрат зазнали центри народної творчості та клуби – 99 одиниць, з яких 18 повністю зруйновані. Бібліотечна мережа втратила 67 об'єктів, зокрема 10 – безповоротно. Постраждали також мистецькі школи (15), музеї (8) та театральні-концертні установи (5) [44].

Окремо варто зазначити масштаби руйнування об'єктів культурної спадщини. У Харківській області та місті Харкові пошкоджено або знищено

209 пам'яток, що є непоправною втратою для національного культурного надбання.

Таблиця 2.3

Рівень пошкоджень закладів культури Харківської області внаслідок бойових дій, 2024 р.

Тип закладу / об'єкта	Зруйновано повністю	Пошкоджено / частково зруйновано
Центри народної творчості та клуби	18	81
Заклади фахової передвищої освіти	0	2
Бібліотеки	10	57
Мистецькі школи	1	14
Музеї	2	6
Театрально-концертні установи	0	5

Складено автором за матеріалами: [44]

В області зареєстровано понад 8 тисяч об'єктів культурної спадщини, з них близько 900 – пам'ятки національного та місцевого значення, що мають потенціал стати локаціями для подієвих заходів. Серед них – Шарівський палацово-парковий ансамбль, Краснокутський дендропарк, Ізюмська фортеця, Святогірський Успенський монастир, а також численні маєтки, садиби, млини й храми [45].

Особливої уваги заслуговує фестивальна діяльність у таких містах як Чугуїв (фестиваль «Чугуївський вернісаж»), Валки (етнографічні фестивалі), Краснокутськ (фестиваль «Слобожанські смаки»), Богодухів (день громади з культурною програмою). Події цього типу сприяють збереженню нематеріальної спадщини, популяризації народного мистецтва та ремесел, гастрономічної культури, етнічної ідентичності регіону.

Місто Харків, як обласний центр, має розвинену фестивальну інфраструктуру, що дозволяє проводити масштабні заходи: Kharkiv Music Fest, Street Art Fest, Фестиваль науки, Ніч музеїв, Фестиваль вуличної їжі, а також міжнародні конференції й форуми. Харківські музеї – зокрема

Історичний музей імені Сумцова, Художній музей, Музей природи ХНУ ім. Каразіна – активно долучаються до подієвих форматів через виставки, квести, інтерактивні події, що підсилює культурну пропозицію регіону.

На території області функціонує понад 150 музеїв і музейних кімнат, серед яких є унікальні – музей Кераміки в Опішному, музей-садиба Репіна в Чугуєві, музей історії села Берека, що можуть стати платформами для організації нішевих подієвих заходів.

Крім культурних ресурсів, область має сильні позиції в рекреаційній інфраструктурі: курорти у Березівських мінеральних водах, бази відпочинку на Печенізькому водосховищі, природоохоронні території, зокрема НПП «Гомільшанські ліси». Це створює умови для розвитку подій на природі: фестивалів здоров'я, екоярмарків, змагань із туризму чи скандинавської ходьби.

Завдяки вигідному географічному розташуванню, наявності міжнародного аеропорту, розгалуженої мережі залізничного та автомобільного сполучення, Харківщина має високий рівень логістичної доступності для внутрішніх та іноземних туристів.

Таким чином, Харківська область володіє потужним ресурсним потенціалом для розвитку подієвого туризму в межах громад, що базується на поєднанні історико-культурної спадщини, локальної ідентичності, фестивальних практик, наукового й освітнього середовища, а також наявної інфраструктури й управлінської підтримки. Це створює передумови для активної туристичної децентралізації, сталого розвитку подієвих практик і зростання туристичної привабливості Харківщини.

2.2. Регіональні особливості розвитку подієвого туризму

Упродовж останніх років Харківська область демонструвала потенціал до розвитку подієвого туризму на базі локальних ініціатив, різножанрових фестивалів та культурних практик, інтегрованих у міське середовище.

Водночас повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році докорінно змінило туристичну динаміку регіону, зумовивши тимчасову втрату частини інфраструктури, переорієнтацію туристичних потоків та перехід до онлайн- або змішаних форматів подій.

Попри виклики, Харківська область зберігає активну культурну і подієву діяльність. Частина заходів трансформувалась у волонтерські, мистецькі, гуманітарні платформи, що виконують функції не лише культурної, але й соціальної мобілізації. Серед актуальних ініціатив – віртуальні фестивалі, благодійні концерти, креативні виставки та мобільні події у безпечних локаціях області, які не лише зберігають традиції, а й формують нові моделі взаємодії між організаторами та аудиторією.

Показник туристичного збору, який складається з фізичних осіб за тимчасове проживання, є найбільш доступним джерелом кількісної оцінки туристичної активності в Харківській області, особливо в умовах, коли інші статистичні сервіси були обмежені через воєнний стан. Хоча збір охоплює не лише учасників подій, він тісно пов'язаний із проведенням фестивалів, конференцій, з'їздів та інших заходів, які формують основне навантаження на готельну сферу.

У 2021 році Харківська область зібрала понад 100 тис. грн туристичного збору, що відповідає середньому рівню активності подієвого туризму в центрально-східному макрорегіоні. Протягом цього року в області проведено понад 45 зареєстрованих культурно-мистецьких заходів, у тому числі фестивалі «Kharkiv Book Fest», «Street Art Fest», «Ніч музеїв», а також локальні події у Чугуївській, Краснокутській та Валківській громадах. Однак вже у 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення, показник різко скоротився більш ніж на 60% – скасовано понад 90% масових заходів у прикордонних районах [43].

Попри часткову стабілізацію у 2023 році, в 2024-му Харківщина знову продемонструвала значне падіння – туристичний збір становив лише 11 158 тис. грн. Це пояснюється відсутністю масштабних подій у більшості громад,

руйнуванням культурної інфраструктури та загальною евакуацією населення (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Туристичний збір у Харківській області (2021–2024 рр.)

Рік	Сума збору (тис. грн)	Зміна порівняно з попереднім роком (%)
2021	104 824	–
2022	38 923	-62,9%
2023	49 642	+27,5%
2024	11 158	-77,5%

Складено автором за матеріалами: [45]

У 2022 році, більшість подій у Харківській області були скасовані або ж змінено їхній формат. Зокрема, мова йде про масові культурні заходи, які раніше формували основу туристичної активності регіону. У 2022 році повністю припинили діяльність традиційні фестивалі в Краснокутську, Змієві, Богодухові, а також щорічні ярмарки в Чугуєві та Валках. Частина організаторів подій адаптувала свої проєкти до нових реалій – через мобільні, онлайн- або гібридні формати.

Показовим прикладом такої адаптації став Kharkiv Music Fest, який попри небезпеку зміг відбутися у 2023 та 2024 роках. Події проводилися в метро, підвалах, бомбосховищах, а також транслювались онлайн через офіційний YouTube-канал фестивалю [35]. Також окремі заходи проводились у містах західної України, що тимчасово стали базою для харківських митців. У 2023 році фестиваль мав гасло «Музика заради стійкості», а його аудиторія охопила понад 25 тис. переглядів онлайн і 3 тис. глядачів наживо у захищених локаціях. Частина подій було реалізовано за підтримки міжнародних партнерів, зокрема Goethe-Institut, British Council та Посольства Швейцарії (табл. 2.5).

У 2023 році вперше було апробовано «події-переїзди» – мобільні культурні платформи, які переміщувалися між громадами залежно від рівня безпеки. Так, наприклад, освітній проєкт «Фестиваль в укритті» охопив села Старий Салтів, Люботин і Дергачі. Мета – збереження локальної

ідентичності через культуру, навіть у прифронтових зонах [35]. У 2024 році ініціатива отримала фінансування від Українського культурного фонду та частково Європейської мережі культурної мобільності.

Таблиця 2.5

Формати проведення подій у Харківській області (2021–2024 рр.)

Рік	Очні події (масові)	Онлайн / гібридні	Коментар
2021	>45	<5	Довоєнна модель, фестивалі в усіх районах
2022	4	~15	Різде скорочення, акцент на благодійність
2023	9	>20	Стабілізація в онлайн-форматі, відновлення MusicFest
2024	~6	>25	Переважно в метро, підземеллях або виїзні

Джерело: [35]

У 2023–2024 роках спостерігалася вкрай нерівномірна подієва активність між територіальними громадами Харківської області (табл. 2.6). Частина громад повністю припинила будь-яку культурно-туристичну діяльність через близькість до лінії фронту (Куп'янська, Ізюмська, Лозівська ТГ), інші – натомість зберегли часткову активність завдяки наявності укриттів, гуманітарної підтримки та евакуації об'єктів культури у відносно безпечні сектори. Лідерами за кількістю культурних ініціатив стали Харків, Чугуїв, Богодухів, Валки.

Таблиця 2.6

Оцінка рівня подієвої активності територіальних громад Харківської області у 2023–2024 рр.

Громада / Місто	Кількість подій	Формат	Коментар
м. Харків	10+	онлайн/укриття	KharkivMusicFest, «Ніч музеїв», концерти у метро
Чугуївська	3	локальні / виїзні	День громади (2023), пленери в укриттях
Богодухівська	2	виїзні/мобільні	«День громади», майстер-класи у школах
Валківська	2	гібридні	Благодійні ярмарки + виставки
Краснокутська	1	онлайн	Архівний онлайн-показ «Слобожанські смаки»
Куп'янська	0	–	Окупована частина 2022–2023
Ізюмська	0	–	Повна руйнація інфраструктури
Зміївська	1	мобільна	Виступ «Театру тіней» у школі (без глядачів)

Джерело: [35]

Аналіз показує, що лише 5 із 56 громад області зберегли бодай мінімальний рівень подієвої активності у 2024 році. Це становить менше 9% від довоєнного показника. Найбільша концентрація заходів – у межах міста Харкова, де частину інфраструктури вдалося адаптувати до умов безпеки. У районах, де події таки відбувалися, переважали малі, камерні формати, часто без участі сторонніх туристів, а лише для місцевого населення й ВПО.

У зв'язку з руйнуванням інфраструктури, втратою фінансування та вимушеним переміщенням творчих колективів, Харківська область стала одним із головних бенефіціарів міжнародної допомоги у сфері культури (табл. 2.7). Починаючи з другої половини 2022 року, міжнародні фонди, посольства та грантові програми почали активно фінансувати незалежні подієві ініціативи, орієнтовані на збереження культурної ідентичності, роботу з травмою війни та підтримку локальних спільнот.

Таблиця 2.7

Приклади міжнародної підтримки подієвого туризму в Харківській області (2022–2024)

Назва ініціативи	Організатор	Рік	Джерело фінансування	Формат події
KharkivMusicFest	ГО «Kharkiv Music Community»	2023–2024	Goethe-Institut, British Council	Концерти в укриттях, онлайн-трансляції
«Фестиваль в укритті»	ГО «Нова Харківщина»	2023	Український культурний фонд (УКФ)	Мобільні події у школах та бібліотеках
«Чугуївський вернісаж»	Волонтерська група митців	2023	House of Europe	Пленери, виставки у форматі «open air»
«Арт-підвал»	Культурна ініціатива «АртЛаб»	2022–2023	Посольство Швейцарії	Інсталяції та покази у бомбосховищах
«Слобожанська казка для дітей»	ГО «Культурна платформа»	2024	UNICEF, УВКБ ООН	Театралізовані виступи для ВПО-родин

Складено автором за матеріалами: [41]

Ці приклади підтверджують, що саме грантові та донорські кошти стали основою існування подієвого туризму в області після 2022 року. Більшість подій організовано не з комерційною метою, а як соціокультурну

інтервенцію в умовах війни – з акцентом на терапію, згуртування громади, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб та дітей.

Додатково: за 2023 рік лише від УКФ Харківська область отримала понад 3,2 млн грн на реалізацію подієвих та культурних проєктів – це на 240% більше, ніж у 2020 році (довоєнному).

Окремої уваги заслуговує позитивна тенденція, яка спостерігається у сфері грантової підтримки Харківської області з боку Українського культурного фонду (УКФ). Попри складну безпекову ситуацію, саме у 2023 році область стала однією з лідерок за темпами зростання обсягів фінансування культурних проєктів у прифронтових регіонах.

За офіційними звітами УКФ, у 2023 році Харківщина отримала понад 3,2 млн грн на реалізацію культурно-подієвих ініціатив, що включали фестивалі, освітні проєкти, мобільні культурні простори та події в укриттях. Для порівняння, у 2020 році (останній повноцінний довоєнний рік) цей показник становив приблизно 940 тис. грн, і майже вся ця сума була спрямована на підтримку заходів у межах міста Харкова (наприклад, на фестивалі в Літмузеї та ХНАТОБі) [40].

Таким чином, зростання у 2023 році склало понад 240% у порівнянні з довоєнним періодом, що свідчить не лише про зростання активності незалежного сектору, а й про пріоритетне ставлення до Харківського регіону як до культурного форпосту на сході країни. Це зростання обумовлене як фокусом УКФ на підтримку прифронтових областей, так і високим рівнем проєктної мобілізації серед місцевих громадських організацій, творчих об'єднань та ініціативних груп, які змогли оперативно адаптуватися до грантових форматів.

Важливо зазначити, що саме 2023 рік став переломним у питанні фінансування культурно-подієвої активності Харківської області з боку УКФ (табл. 2.8). Кількість підтриманих проєктів зросла у 3 рази в порівнянні з 2020 роком, а загальна сума фінансування перевищила довоєнний рівень у 3,5 рази. Особливістю цього періоду стало зміщення акцентів з великих

міських подій на гнучкі, кризові формати: мобільні виступи, інтерактивні програми в шелтерах, культурні акції для ВПО та дітей.

Таблиця 2.8

Динаміка підтримки подієвих та культурних проєктів у Харківській області за кошти УКФ (2020–2023 рр.)

Рік	Кількість підтриманих проєктів	Загальна сума фінансування, грн	Основні напрямки підтримки	Коментар
2020	4	940 000	«Інноваційний культурний продукт», «Аудіовізуальне мистецтво»	Традиційні фестивалі в Харкові, один регіональний
2021	5	1 170 000	«Культура без бар'єрів», «Література і видавнича справа»	Залучено малу кількість громад
2022	2	648 000	«Культура в кризі», «Арт-резиденції»	Екстрене фінансування переселених ініціатив
2023	12	3 260 000	«Культура+», «Культурна спадщина в умовах війни», «Подієва культура»	Рекордна активність ГО, мобільні формати в громадах

Складено автором за матеріалами: [35]

Близько 70% усіх подій у 2023 році було реалізовано за межами Харкова, у громадах, які до війни майже не мали доступу до УКФ, що свідчить про реальну децентралізацію культурної активності. Це відкриває нові перспективи для розвитку подієвого туризму в області у поствоєнний період.

Після 24 лютого 2022 року, на тлі руйнації культурної інфраструктури та згорання офіційної фестивальної діяльності, особливого значення набули неформальні (низові) ініціативи місцевих мешканців [40]. Це події, які не мали фінансування, грантів чи офіційного статусу, але стали ключовим інструментом підтримки локальної ідентичності та культури – саме на рівні територіальних громад.

У багатьох випадках такі заходи організовувались спонтанно: без сцени, без гучної реклами, але з внутрішнім змістом і потребою людей у спільності.

Так, у Люботині 9 травня 2023 року мешканці провели вечір пам'яті просто у дворі укриття під багатоповерхівкою: з читанням листів воїнів, співом народних пісень та показом слайдів [41]. У Вовчанському районі волонтери влаштували в школі, яка використовувалася як шелтер для переселених родин, «Казкову годину для дітей» – театралізоване читання казок із мінімальним реквізитом.

Найбільша кількість таких ініціатив фіксувалася у:

- ✓ Зміївській, Валківській та Богодухівській громадах, де активно діяли молодіжні осередки;
- ✓ освітніх закладах, які стали хабами для дітей ВПО;
- ✓ бібліотеках, які, попри втрати фондів, перетворились на культурні притулки.

Ці активності не мали статусу туристичних подій, але потенційно формують нову модель культурного туризму знизу – інклюзивного, локального, посттравматичного. Саме з таких проявів зароджуються майбутні фестивалі відновлення, які з часом можуть отримати інституційний рівень підтримки.

Аналіз подій у Харківській області за останні роки дозволяє простежити чітку еволюцію форматів подієвого туризму – від масштабних і організованих заходів до камерних локальних ініціатив, які реалізуються фактично «знизу» (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Еволюція форматів подієвого туризму в Харківській області (2022–2024 рр.)

Період	Типи подій	Формат	Простір проведення	Аудиторія
До 2022 року	Масові	Міські фестивалі	Центри міст, сцени, площі	Туристи, мешканці
2022	Мінімізовані	Онлайн, волонтерські	Метро, подвір'я, укриття	Місцеві, ВПО
2023–2024	Мікроініціативи	Мобільні, гібридні	Бібліотеки, школи, шелтери	Вузьке коло, громади

Складено автором за матеріалами:[35; 40; 41]

Зазначимо, що рух від «площі до укриття» не свідчить про занепад, а про зміну культурного коду подієвого туризму, який тепер відповідає критеріям стійкості, соціальної адаптації та психологічної підтримки.

Як підтверджено даними табл. 2.6, у 2023–2024 рр. лише частина громад Харківської області продовжила незначну культурно-туристичну діяльність. Нижче виділено 3 громади з найвищим рівнем активності та 3 з повною відсутністю заходів (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Рівень культурної подієвої активності в громадах Харківської області
(аналітична вибірка)

Громада	Активність	Приклади подій
Харків	Висока	KharkivMusicFest, виставки, концерти у метро
Чугуївська	Середня	День громади, пленери
Валківська	Середня	Гібридні ярмарки, майстер-класи
Куп'янська	Жодної	Окупована, відсутність заходів
Ізюмська	Жодної	Руйнування, відсутня інфраструктура
Лозівська	Жодної	Повна культурна «тиша»

Розроблено автором за матеріалами: [35]

Такий зріз може стати основою для майбутніх стратегій: «реанімаційної підтримки пасивних» громад та масштабування досвіду активних через міжгромадське партнерство.

До 2022 року Харківська область мала чітке позиціонування як фестивальний центр сходу України, з активною подієвою політикою на рівні міста Харкова, Чугуївського, Краснокутського та Зміївського районів. Присутність міжнародних фестивалів, інфраструктура палаців культури, тематичні маршрути забезпечували привабливість як для внутрішніх, так і для зовнішніх туристів.

Після вторгнення відбулося перепозиціонування бренду регіону. Харківщина стала символом культурної стійкості, мобільного мистецтва, арт-перетворення укриттів на сцени. Таке нове позиціонування вже використовується у назвах ініціатив («Фестиваль в укритті», «Музика заради стійкості») та має перспективу формувати нову туристичну легенду області –

як території культурного спротиву, де мистецтво не мовчить навіть під обстрілами.

Аналіз сучасного стану подієвого туризму в Харківській області у 2021–2024 роках дозволяє зробити низку обґрунтованих висновків щодо динаміки, проблем і потенціалу цього напрямку в умовах повномасштабної війни. Передусім варто констатувати факт різкого структурного спаду внаслідок бойових дій, евакуації населення та руйнування об'єктів культурної інфраструктури. Туристичний збір, кількість заходів, готельні послуги та загальна подієва активність у регіоні скоротилися у рази, особливо в 2022 та 2024 роках.

У той же час, в області відбулося переформатування суб'єктів організації подій. Якщо раніше основними організаторами виступали місцеві адміністрації та культурні заклади, то в умовах кризи на перший план вийшли громадські організації, волонтерські спільноти, митці та активні мешканці. Саме вони стали ініціаторами проведення мобільних фестивалів, концертів в укриттях, локальних заходів для ВПО та дітей. Така горизонталізація управління культурними подіями є новою, але стійкою формою подієвого туризму в умовах невизначеності.

Зазначимо, що особливої уваги заслуговує зростання грантової підтримки з боку міжнародних організацій та УКФ. У 2023 році Харківська область отримала понад 3,2 млн грн на культурні подієві ініціативи – це на 240% більше, ніж у 2020 році. При цьому важливою тенденцією стало зміщення фінансування від великих міських центрів до територіальних громад, що до війни не були активними учасниками культурного процесу.

Також фіксується високий рівень саморганізації населення, яке не чекає централізованої підтримки, а ініціює малі події власними силами – у бомбосховищах, школах, бібліотеках. Ці неформальні прояви є не лише індикатором соціальної згуртованості, а й майбутнім фундаментом для відновлення подієвого туризму в повоєнний період.

Таким чином, подієвий туризм у Харківській області не зник, а трансформувався. Замість традиційної моделі з фестивалями на головній площі постала мережева, мобільна та культурно-рятівна система взаємодії. Саме в її розвитку – ключ до збереження туристичного потенціалу регіону та формування нової, посткризової ідентичності Харківщини як культурного східного форпосту України.

2.3. Перспективи розвитку подієвого туризму в Харківській області

Розвиток подієвого туризму в Харківській області у найближчі роки прямо залежатиме від поєднання безпекових, соціальних, економічних і культурних факторів. В умовах триваючої воєнної загрози традиційні моделі масових заходів залишаються малореалістичними, однак нові формати, що виникли з 2022 року, відкривають іншу траєкторію зростання – через локальні ініціативи, мобільні форми подій, інтеграцію з соціальною реабілітацією та підтримкою громад.

На основі проведеного аналізу важливо виокремимо ключові умови, які визначатимуть майбутнє подієвого туризму в регіоні (рис. 2.3).

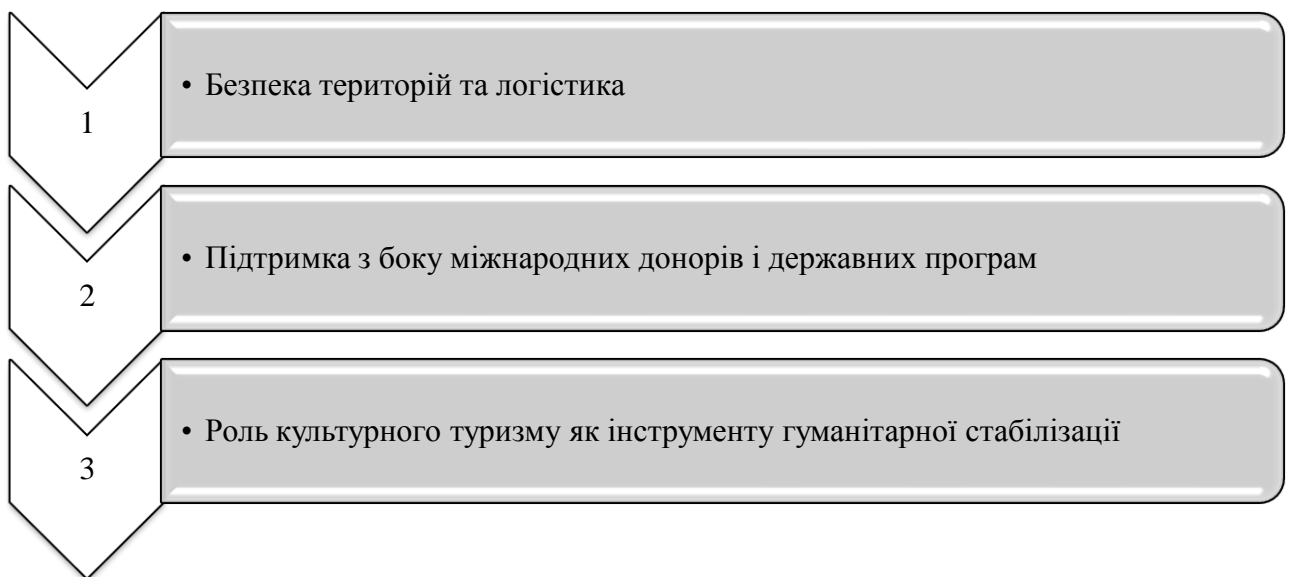

Рис. 2.3. Ключові умови, які визначатимуть майбутнє подієвого туризму в регіоні

Складено автором за матеріалами: [44; 46]

Відкриття маршрутів, розмінування, забезпечення укриттів на подієвих локаціях стануть базою для повернення туристів. За даними публікації, у 2024 році Харківщина отримала понад 18 міжнародних запитів на проведення конференцій у форматі «післявоєнної підтримки», проте 16 із них були скасовані саме з міркувань безпеки.

Як показує досвід фінансування подій у 2023 році (табл. 2.7), гранти від УКФ, House of Europe, Goethe-Institut виступають основним джерелом відновлення подієвої активності. Цей тренд потрібно інституціоналізувати – через культурні хаби у громадах, фахову підтримку при написанні заявок, об'єднання ГО в консорціуми.

В умовах невизначеності події стають засобом відновлення соціального капіталу, особливо в посттравматичних громадах. Саме через мистецтво, ритуали пам'яті, освітні акції формується нова культурна ідентичність – а отже, новий запит на туризм змісту, а не форми.

Оцінка перспектив розвитку подієвого туризму в Харківській області вимагає врахування не лише поточних втрат та проблем, але й можливостей трансформації, які відкриваються внаслідок кризових обставин. У цьому контексті SWOT-аналіз є дієвим інструментом, який дозволяє комплексно оцінити внутрішній ресурсний потенціал, зовнішні ризики, можливості для відновлення та виклики безпеки (табл. 2.11).

До сильних сторін подієвого туризму Харківщини варто віднести наявність вагомого довоєнного досвіду проведення фестивалів, конкурсів, виставок, а також високий рівень культурної самоорганізації населення у період війни. У той час, як слабкими сторонами залишаються зруйнована інфраструктура, нестача кваліфікованих кадрів та обмежений доступ до фінансування у громадах, що не мають досвіду роботи з грантовими заявками.

Зовнішні можливості формуються завдяки зростанню інтересу міжнародних партнерів до підтримки культурних ініціатив у прифронтових регіонах, посиленню програм УКФ, House of Europe та інших інституцій.

Водночас загрози пов'язані з потенційною ескалацією бойових дій, ризиком знецінення культури як туристичного ресурсу у кризових умовах та зосередженням інвестицій в інші, більш безпечні області.

Таблиця 2.11

SWOT-аналіз подієвого туризму Харківської області

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
- Історично вагома культурно-мистецька база	- Зруйнована інфраструктура та ризику безпеки
- Наявність активних ГО та волонтерських осередків	- Відтік професійних кадрів з культурного сектору
- Практичний досвід культурного сектору в умовах війни та кризи	- Низький рівень доступу до фінансування у громадах
- Присутність великих вишів та творчих колективів	- Обмежена логістика та транспортне сполучення
Можливості (O)	Загрози (T)
- Грантова підтримка від міжнародних організацій	- Висока залежність від зовнішнього фінансування
- Підвищена увага міжнародної спільноти до післявоєнного відновлення східних регіонів	- Демографічне виснаження громад (евакуація, старіння)
- Формування оновленої культурної ідентичності та туристичного бренду регіону	- Нестабільна безпекова ситуація в східній частині регіону
- Створення креативних культурних хабів	- Перенесення центрів подій до інших (безпечніших) регіонів

Складено автором

Крім того, SWOT-аналіз також свідчить про те, що Харківщина має надзвичайно сильний базовий потенціал, сформований ще до 2022 року, а також нові соціокультурні практики, які з'явилися під тиском війни. Активна участь волонтерів, художників, локальних освітніх і культурних осередків у 2023–2024 роках засвідчила адаптивність локального культурного середовища, навіть попри відсутність ресурсів чи сприятливих умов.

Особливої ваги набуває можливість трансформувати воєнні виклики у драйвери розвитку – через використання подієвого туризму як платформи для реабілітації, освіти, згуртування громад. Наприклад, формат мобільних фестивалів, які змінюють локацію залежно від рівня безпеки, або освітні театралізовані заходи для ВПО у школах – це вже не просто культурна діяльність, а інструменти соціальної інтеграції.

Водночас слабкі сторони, як-от відтік кадрів, інституційна нестабільність у громадах, руйнування інфраструктури, не дозволяють автоматично масштабувати ці позитивні ініціативи на всю область. Саме тому для стійкого розвитку необхідна підтримка з боку обласних та державних структур у вигляді:

- ✓ розробки спеціальних грантових треків для Харківщини;
- ✓ створення хабів при ЦНАПах чи бібліотеках для допомоги в подачі культурних проєктів;
- ✓ інтеграції подієвого туризму в регіональні стратегії відновлення.

Щодо зовнішніх загроз – основна небезпека полягає не лише у фізичному факторі війни, а й у тому, що туристичні інвестори можуть відвернутися від Харківщини на користь безпечніших регіонів, якщо не буде чіткої комунікації бренду як території стійкості та культурного спротиву.

Таким чином, можемо зазначити, що перспективи подієвого туризму Харківської області не лише можливі, а й цілком реалістичні – за умови, що регіон трансформує свою кризову унікальність у конкурентну культурну ідентичність і підтримує цей імідж у медіа, грантових проєктах та управлінських рішеннях.

В умовах воєнного та післявоєнного періоду формати подієвого туризму повинні не лише відповідати критеріям безпеки, а й задовольняти потребу у психологічному відновленні, зміцненні локальної ідентичності та економічній мобілізації громад. Виходячи з тенденцій 2022–2024 років, можна виокремити три стратегічні напрями подій, які мають найвищий потенціал реалізації в Харківській області вже у найближчі роки.

1. Мобільні мініфестивали у форматі «подій-переїздів».

Це концепція, апробована під час реалізації ініціативи «Фестиваль в укритті», коли захід змінює своє географічне розташування відповідно до рівня безпеки та технічної готовності громади. У 2025 році такий формат може бути масштабований на кілька кластерів області – наприклад,

Богодухівський, Золочівський і Валківський напрямки, які демонструють базову стабільність. Особливості:

- ✓ Легка сцена / мобільний павільйон;
- ✓ Участь місцевих творчих колективів;
- ✓ Програма з 2–3 елементів (музика, театр, майстер-клас).

Цільовою аудиторією таких форматів можуть бути місцеві мешканці, ВПО, культурні волонтери та ін. Все це сприятиме збереженню громади як культурного середовища навіть без великої інфраструктури.

2. Події історико-пам'ятного спрямування та «Ритуали пам'яті»

Важливо приділити увагу ефективній інтеграції історичної пам'яті в туристичну практику. Для Харківщини, яка має значний військовий спадок, формат інтерактивних реконструкцій, вшанувань, арт-інсталяцій може стати базою для:

- ✓ Місцевих днів опору;
- ✓ Арт-інтерпретацій трагедій (Ізюм, Куп'янськ);
- ✓ Маршрутів вшанування пам'яті митців, волонтерів, цивільних.

Такі події мають терапевтичну та об'єднавчу функцію, сприяють формуванню культурної суб'єктності громади.

3. Форумно-конференційні події (МІСЕ-елементи)

Харків, як місто університетів, культурних інституцій і громадських центрів, має високий потенціал для відновлення форумного формату, особливо за підтримки міжнародних інституцій. Йдеться про:

- ✓ Тематичні культурні форуми («Пам'ять, спротив, ідентичність»);
- ✓ Обмінні семінари з іншими прифронтовими регіонами (через програми типу House of Europe);
- ✓ Професійні хаби для митців, кураторів, менеджерів культури.

Все це сприятиме більш ефективному поверненню регіону в загальноукраїнський та міжнародний культурний обіг, а також формуванню бренду Харкова як «платформи для культурної резиліентності».

Крім того, у контексті стратегічного бачення відновлення подієвого туризму в Харківській області варто виокремити три основні типи подій, які мають найвищу практичну вірогідність реалізації в найближчому майбутньому з урахуванням безпекових, інфраструктурних, соціально-культурних і фінансових факторів (табл. 2.12). Їх поява базується як на реальному досвіді останніх років, зокрема 2022–2024 рр., так і на кращих практиках суміжних регіонів та міжнародних підходах до відновлення культурного туризму.

Таблиця 2.12

Перспективні формати подієвого туризму в Харківській області

Формат події	Локації реалізації	Цільова аудиторія	Особливості формату
Мобільні мініфестивали	Валківська, Золочівська, Богодухівська громади	Місцеві, ВПО, волонтери	Невелика сцена, локальні колективи, мобільність
Події пам'яті / арт-реконструкції	Ізюмська, Чугуївська, Зміївська	Громада, родини загиблих	Перформанси, інсталяції, історичне переосмислення
Культурні форуми та арт-хаби	м. Харків, громади зі студентськими осередками	Профспільнота, ГО, студенти	Освітній обмін, менторство, міжнародне партнерство

Складено автором за матеріалами: [40; 41]

Важливо зазначити, що мобільні мініфестивали – це еволюційна форма подієвих ініціатив, яка показала ефективність у 2023 році під час реалізації «Фестивалю в укритті». У 2025–2027 рр. вони можуть набути сталої форми завдяки підтримці УКФ, програмам ЄС і локальній самоорганізації. Формат не потребує капітальної інфраструктури, швидко адаптується до рівня безпеки та виконує функцію соціального згуртування.

Підкреслимо, що історико-пам'ятні події мають надзвичайну глибину – це не лише про культуру, а й про терапію травми, відновлення поваги до локальної ідентичності, формування критичного мислення. Вони можуть об'єднувати форматіві елементи, реконструкції подій, спогади очевидців, вшанування героїв. Це змістовна альтернатива класичним розважальним подіям.

Звернемо увагу на форуми, конференції, арт-хаби, які є найпотужнішим інструмент виведення Харкова та окремих громад на рівень креативної дипломатії. З 2025 року очікується більш активна міжнародна співпраця, і саме через події типу «форум культур опору», «школа посттравматичної ідентичності» чи «східноєвропейський ярмарок ідей» Харківщина може сформувати імідж не лише постраждалого регіону, а лідера культурної трансформації України.

Одним із ключових напрямів формування ефективної моделі подієвого туризму в Харківській області є орієнтація на локальні фокусні території, які мають не лише досвід функціонування в умовах кризи, а й потенціал масштабування культурних ініціатив у післявоєнний період. Такі громади можна розглядати як точки зростання, навколо яких буде формуватись новий туристичний ландшафт регіону. Їхній потенціал полягає не в масштабі, а у гнучкості, ресурсній готовності, наявності людського капіталу та локальної ідентичності, що не була втрачена навіть у періоди руйнацій.

Богодухівська громада, яка активно працює з ВПО, має всі передумови для перетворення шкільних та бібліотечних просторів на пілотні «культурні укриття» – мультифункціональні подієві простори, які дозволяють реалізовувати малі події у періоди загрози. За належної підтримки така громада здатна стати першим регіональним осередком мобільного фестивального ядра, з можливістю обслуговування сусідніх громад за кластерною моделлю.

У Чугуївській громаді, яка має візуально-мистецьке підґрунтя (школи, музеї, спадщина Рєпіна), існує логіка створення стійкої програми арт-резиденцій з міжнародним компонентом, яка би забезпечувала не лише подієву наповненість календаря, а й розвиток креативного туризму з низьким порогом входу. Формат щорічного «Чугуївського вернісажу», який вже відомий за межами області, за підтримки УКФ або House of Europe може трансформуватись у багатоденну подію з освітнім, інклюзивним та економічним ефектом.

Валківська громада, яка демонструє прагнення до інтеграції локального бізнесу у благодійні культурні події, здатна стати експериментальним майданчиком для впровадження креативної моделі «подієвої кооперації»: коли одна подія об'єднує ресурси кількох сіл, локацій, спонсорів, і реалізується ротаційно. Такий формат, що поєднує логіку ярмарку, майстер-класу й концертної програми, дозволяє активізувати віддалені території, які традиційно залишалися поза туристичним процесом.

Харків, як центр логістики, медіа та вищої освіти, має можливість перейти до створення культурно-конференційного хабу східної України. У перспективі 2025–2027 років місто може претендувати на проведення масштабних культурних форумів («Реконструкція пам'яті», «Туризм спротиву», «Культура у надзвичайних ситуаціях»), які поєднуюватимуть івенти для громад, наукові дискусії, виставкові проєкти, презентації регіонального досвіду. Харків має змогу стати генератором нової культурної політики, що буде ґрунтуватись на практиках виживання, адаптації та відновлення.

Таким чином, підхід до розвитку подієвого туризму в Харківській області не має будуватись на «рівному розподілі заходів», а навпаки – на вибіркового підсиленні тих локацій, де вже сформовано «мікроядра» активності, інституційного досвіду та запиту знизу. Саме такі громади й утворюють майбутній каркас подієвої туристичної мапи регіону – не через масштаб, а через якість зв'язку з територією, людьми та культурною пам'яттю.

В умовах гібридної поствоєнної реальності подієвий туризм має будуватися не як «лінійна копія» довоєнних практик, а як модель адаптивної дії, здатна функціонувати за принципом багатоканальної участі, безпечної мобільності та локального «закорінення». Три перспективні формати подій, уже визначені вище (мобільні мініфестивали, події пам'яті, форуми), потребують структурної деталізації з урахуванням умов Харківської області.

1. Мобільні мініфестивали: технічна й соціальна реалізація. Як засвідчено практикою 2023 року (KharkivMusicFest, «Фестиваль в укритті»), найбільш гнучкими в умовах нестабільної безпеки стали малі, ротаційні події, що реалізовувалися на базі укриттів, бібліотек, шкільних хабів або тимчасових сцен. Такий підхід можливо формалізувати у вигляді кластерної фестивальної моделі, де кожна громада-учасниця виконує одну з функцій: одна – забезпечує простір, інша – виконавців, третя – технічну підтримку.

Для Харківщини ефективною може стати модель “3+1”: три громади (напр. Валківська, Золочівська, Богодухівська) + один координаційний центр (м. Харків або обласний департамент культури).

Ротація відбувається раз на 2–3 тижні з тематичним перезапуском: «Літній хоровий ярмарок», «Рухома галерея», «Арт-лекторій у шелтері» тощо.

З фінансової точки зору формат можна підтримувати через комбінування мікрогрантів УКФ та ресурсів місцевого бізнесу (кофі-шопи, фермери, ремісники, перевізники).

Соціальний ефект – не стільки економічний прибуток, як підтримка психологічного тону громади, активізація локальної креативної молоді, зміцнення внутрішнього іміджу громади як живої.

2. Події пам’яті як основа для туристичного нарративу. Формат історико-пам’ятних подій на Харківщині має потенціал вийти за межі меморіального вшанування й стати джерелом змістового туризму. Ключовою умовою є візуально-комунікативне переосмислення досвіду війни у формі подій з мистецьким акцентом, інтерактивністю та багатозначністю.

У 2025–2027 роках можна реалізувати 3 пілотні формати:

- ✓ «Маршрути пам’яті та відновлення» – на основі територій, які найбільше постраждали (Ізюм, Куп’янськ, Балаклія). Це не «екскурсія на руїни», а маршрути переосмислення: через QR-інсталяції, аудіогіди, точки перформативної взаємодії з пам’яттю.

- ✓ «Фестиваль тиші» – камерні поетичні, театральні, музичні події, які реалізуються у символічних місцях трагедій. Формат: «1 громада – 1 день – 1 дія – без глядачів, але з фіксацією».
- ✓ «Шкільний літопис» – конкурс для учнів на створення подій, присвячених своїм родинам/селям, що пережили окупацію. Переможці представляють свої роботи в межах обласного туру.

Ці формати не лише консолідують громади, а й створюють основу для нової туристичної етики – не споживчої, а солідарної.

3. Форумно-конференційні події як інструмент повернення Харкова до ролі східного культурного центру.

У межах формату форумного туризму Харків може стати єдиною східною точкою збору професійної спільноти культури, освіти, туризму. Умовою є не лише безпека, а й чітке позиціонування форумів не як звичайних конгресів, а як міждисциплінарних майданчиків взаємодії.

У 2025 році доцільно ініціювати:

- ✓ Обласний культурний форум «Реконструкція пам'яті» (спільно з ХНУ імені Каразіна, Харківським літмузеєм, Goethe-Institut, УКФ);
- ✓ Міжгромадську «Школу локальних кураторів» – 10 днів, 20 учасників із громад Харківщини, тренінг у місті Харкові;
- ✓ Конференцію «Культура у надзвичайних ситуаціях» – з фокусом на правове, гуманітарне та туризмне значення подій у зоні ризику.

Економічний ефект форумного формату – відновлення професійних ланцюгів (культурних менеджерів, гідів, кураторів), а також повернення інфраструктурної функції міста Харкова як місця перетину потоків – інформаційних, туристичних, символічних.

Отже, перспективи розвитку подієвого туризму в Харківській області є не лише актуальними, а й стратегічно виправданими з огляду на нові соціокультурні реалії. За умови державної підтримки, грантового супроводу та професійної підготовки кадрів, Харківщина має всі передумови стати лідером нової моделі подієвого туризму – змістового, адаптивного, стійкого.

ВИСНОВКИ

Таким чином, за результатом дослідження перспективи розвитку подієвого туризму в Україні на прикладі Харківської області можна зробити наступні висновки:

1. Досліджено сутність поняття та основні чинники розвитку подієвого туризму, що формується на перетині культурної, соціальної, економічної та туристичної сфер. Встановлено, що подієвий туризм є не лише складовою індустрії гостинності, але й потужним інструментом збереження нематеріальної культурної спадщини, розвитку міжрегіонального партнерства та активізації громадянської участі на місцевому рівні. У сучасних українських умовах його значення значно посилилося: події стали формою локального спротиву, засобом психосоціальної підтримки населення, механізмом відновлення довіри всередині громад. Підкреслено роль кризових факторів – безпекових загроз, релокації населення, руйнації інфраструктури – які не знищили подієвий туризм, а змусили його шукати нових гнучких форм реалізації.

2. Розглянуто класифікацію подієвого туризму, що охоплює типи подій за масштабом (міжнародні, регіональні, локальні), формою проведення (традиційні, інноваційні, гібридні), тематикою (мистецькі, релігійні, спортивні, гастрономічні тощо), тривалістю та цільовою аудиторією. У роботі підкреслено, що класифікація є не лише теоретичною необхідністю, але й практичним інструментом для проектування, бюджетування та позиціонування подій. Аналіз довоєнних і сучасних форматів дозволив виокремити нові підкатегорії, характерні саме для періоду кризи: «мобільні події», «події-укриття», «ритуальні події пам'яті». Також розмежовано поняття «подія як туристичний продукт» і «подія як інструмент соціокультурної терапії». Окрема увага приділена класифікації за рівнем доступності для організаторів громад – від подій, що потребують високих

інвестицій, до низькопорогових ініціатив, що можуть реалізовуватися силами волонтерів та локальних закладів культури.

3. Вивчено зарубіжний досвід реалізації проєктів подієвого туризму на прикладі країн із постконфліктним досвідом (Литва, Хорватія, Грузія), а також стабільних демократичних систем (США, Німеччина, Італія). Встановлено, що ключовими чинниками стійкого розвитку подієвого туризму за кордоном є наявність інституційної підтримки (культурні фонди, агентства з розвитку туризму), інфраструктурної доступності, професійних кадрів та стратегії мультиплікації ефектів подій (освіта, інновації, економіка). Показано, що в багатьох країнах подієвий туризм виконує не лише рекреаційну функцію, а й слугує інструментом відновлення соціального капіталу після криз (наприклад, фестивалі у Словенії, культурні ініціативи в Боснії, «slow festivals» у Польщі). Зроблено висновок, що частину цих практик можна адаптувати до умов України, але лише за умови опори на локальні спільноти, впровадження грантової системи підтримки та розвитку локального менеджменту.

4. Охарактеризовано ресурсний потенціал розвитку подієвого туризму в Харківській області з урахуванням культурної, організаційної, кадрової та інфраструктурної складових. Підкреслено, що попри значну руйнацію об'єктів культури та готельної інфраструктури у 2022–2023 роках, область зберігає унікальний людський ресурс: активні митці, громадські об'єднання, молодіжні ініціативи, які адаптувались до нових умов. Особливо цінним є досвід реалізації подій у надзвичайних умовах – у метро, підвалах, шелтерах, мобільних форматах. Також проаналізовано наявність вузлів культурного тяжіння – музеї, університети, театральні школи, які можуть стати ядром відновлення. Виокремлено бар'єри: нерівномірність доступу до фінансування, брак фахівців із проєктного менеджменту в громадах, відсутність логістичних рішень для проведення подій у віддалених районах. Зроблено акцент на потенціалі синергії між місцевим самоврядуванням, ГО, креативними індустріями та міжнародними фондами.

5. Проаналізовано регіональні особливості розвитку подієвого туризму в Харківській області в період з 2021 по 2024 рік. Показано, що до 2022 року регіон мав стабільну подієву динаміку з понад 40 подіями щороку, а після початку повномасштабної війни активність суттєво змінилася: більшість подій було скасовано, частина – трансформована у мобільні чи благодійні формати. У 2023–2024 роках фіксується поступове повернення подієвої активності, зокрема в Харкові, Чугуєві, Валках, Богодухові, але лише у форматі малих, безпечних, часто некомерційних подій. Проаналізовано функціональну зміну організаторів: від ОМС до ГО та ініціативних груп. Визначено структуру міжнародної підтримки подієвого туризму – гранти від УКФ, Goethe-Institut, House of Europe. Підкреслено, що подієвий туризм у регіоні виконує функції не лише туристичної атракції, а й соціальної терапії, інтеграції ВПО, реабілітації громад та збереження локальної культурної пам'яті.

6. Запропоновано перспективи розвитку подієвого туризму в Харківській області з урахуванням нових безпекових реалій, змін у туристичному попиті та структурної трансформації культури. Визначено три стратегічні напрями: мобільні мініфестивали у форматі «подій-переїздів», історико-пам'ятні події як інструмент змістовного туризму, а також відновлення форумно-конференційної функції Харкова. Здійснено фокусування на потенціалі конкретних громад – Богодухівської, Чугуївської, Валківської – як осередків подієвого відновлення, що можуть стати моделлю для масштабування в межах області. Підкреслено важливість інституціонального підходу до подій: створення хабів, консорціумів ГО, навчальних програм для менеджерів культури. Визначено, що майбутній розвиток можливий не за рахунок масштабності, а через гнучкість, змістовність і глибоку локальну інтеграцію. Подієвий туризм Харківщини перетворюється з розважального інструменту на стрижень культурної резилієнтності регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про туризм». *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 23.03.2025)
2. Білоусова А.Ю., Левенкова А.С. Подієвий туризм в Україні: стан та особливості. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. №34. С. 253–256.
3. Біррова О. Історико-культурна спадщина України: цифрові технології збереження та популяризація в умовах воєнних дій. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2023. 26(5). С. 90–94. doi: <https://doi.org/10.15421/1723106> (дата звернення: 22.03.2025)
4. Богатирьова Г. А., Головань М. Г., Горіна Г. О., Літвінова-Головань О. П., Коптева Т. С., Снігур К. В. Спеціалізований туризм : навч. посіб. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2021. 173 с.
5. Борисенко В., Борисенко М. Нематеріальна культурна спадщина українців (регіональний аналіз прояву). *Український географічний журнал*. 2022. № 2(118), 73-81. doi: <https://doi.org/10.15407/ugz2022.02.073> (дата звернення: 23.03.2025)
6. Васильєва О., Домашенко С., Каптюх Т. Спеціалізований туризм як система креативних індустрій. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-54> (дата звернення: 23.03.2025)
7. Вдовіна В.О. Подієвий туризм як складова культурної комунікації. *Матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. «Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації»(м. Київ, 14-15 квітня 2022 р.)*. Київ : КНУКІМ. 2022. С. 88-90.
8. Василюк М. А. Роль культурних та креативних індустрій у забезпеченні сталого розвитку. Наукові записки НаУКМА. *Економічні науки*. 2021. Т. 6. Вип. 1. С. 40–44.
9. Вовк К. Теоретична сутність поняття «подієвий туризм» та прикладні аспекти його використання. *Проблеми і перспективи економіки та*

управління. 2019. № 3(19). С. 184-193. URL: <https://surl.li/ufptpz> (дата звернення: 23.03.2025)

10. Галюк С. В. Креативні індустрії як складова сучасної культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 1. С. 119–125.

11. Зарубіна А., Сіра Е., Демчук Л. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. (41). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14> (дата звернення: 20.03.2025)

12. Кравець О.М. Подієвий туризм: особливості та роль у регіональному економічному розвитку. *Розвиток соціальної інфраструктури регіонів в умовах євроінтеграції: економіко-правові аспекти: матеріали інтернет-конф.* Харків. 2019. URL: <https://surl.li/ldlejz> (дата звернення: 03.03.2025)

13. Кобеля-Звір М. Я. Гранти програми Європейської Комісії «креативна Європа» для представників культури та креативних індустрій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2023. № 41. С. 80–85.

14. Музичка Є. О. Тенденції розвитку світового ринку MICE-туризму. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. URL: <https://surl.li/ldlejz> (дата звернення: 03.03.2025)

15. Наумік-Гладка К.Г. Подієвий туризм як спосіб ефективного просування національного продукту на міжнародні ринки (на прикладі виставкової діяльності). *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2020. №2(6) . С. 249-258

16. Парфіненко А.Ю. Подієвий туризм як чинник формування туристичної привабливості міста. *Географія та туризм*. 2015. Вип. 34. С. 144-154.

17. Посохов І.С. Історичні реконструкції та формування подієвого туристичного продукту країни. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. № 15. (2022). С. 131-138.

18. Папп В., Бошота Н. Роль подієвого туризму у регіональному розвитку країни. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. Vol. 3, No. 4, 2024, pp. 109-117. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240304.10> (дата звернення: 23.03.2025)
19. Олійник В.В., Шикіна О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму на території України. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2016, № 12. С. 460-463
20. Радіонова О., Бражник Н. Аналіз розвитку ділового туризму в Харківській області. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-109> (дата звернення: 13.03.2025)
21. Ткаченко Т., Дупляк Т., Забалдіна Ю. Івент-індустрія та туризм у світовій економіці. *Вісник КНТЕУ «Економіка туризму»*. 2020. № 4. С. 55-63.
22. Тарангул, Л. М., Чернікова, І. В., & Дрогомирецька, Л. Р. Збереження історико-культурної спадщини України як чинник національної ідентичності. *Культурологічний альманах*. 2024. (1). С. 147–159. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.18>
23. Чорна Н. Креативні індустрії та їх роль у розвитку культурно-пізнавального туризму. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. С. 52-61.
24. Чорна Н., Кізюн А. Natural resources in event tourism: place and significance. *SWorldJournal*. 2023. № 2(19-02). С. 86–91. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-19-02-035> (дата звернення: 13.03.2025)
25. Щука Г. П., Ковальська, Л. В., Безрученков, Ю. В. Подієвий туризм: уточнення базових характеристик. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2022. № 7. С. 70-76. <https://doi.org/10.32782/tourismhospceee-7-8> (дата звернення: 23.03.2025)
26. Getz D., Page S. J. Event tourism: Global trends and future directions. London: Routledge, 2023. 512 p.
27. Lopes R., Hiray A. «Impacts of Cultural Events and Festivals on Cultural Tourism.» *Journal of Advanced Zoology*, 45(S-4). 2024. P. 174–179.

28. Mair J., Whitford M. «An Exploration of Events Research: Event Topics, Themes and Emerging Trends.» *International Journal of Event and Festival Management*. 2019. № 10(3). P. 209–227.
29. Posokhov I. Historical re-enactments in tourist practices and politics of memory. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2018. № VI (27). P.35-38.
30. Robinson M., Picard D., Long P. Festival tourism: Producing, translating, and consuming expressions of culture(s). *Event Management*. 2004. №8(4). P. 187–189.
31. Всесвітня туристична організація (UNWTO). URL: <https://www.unwto.org> (дата звернення: 10.03.2025)
32. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua> (дата звернення: 10.03.2025)
33. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.03.2025)
34. *Дані про культурну спадщину*: Державний реєстр нерухомих пам'яток України. URL: <https://e-pamiatka.gov.ua> (дата звернення: 13.03.2025)
35. *Звіти про реалізацію проєктів*: Річний звіт Українського культурного фонду за 2020 рік. URL: <https://surl.li/wwaana> (дата звернення: 13.03.2025)
36. *Звіти про реалізацію проєктів*: Проєкт «(Dis)solutions – Деколоніальні зустрічі» Goethe-Institut в Україні. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/kul/pkl/dis.html> (дата звернення: 23.03.2025)
37. Культурна спадщина України. URL: <https://surl.li/tkmfwd> (дата звернення: 12.03.2025)
38. Міністерство культури та інформаційної політики України. <https://mcsc.gov.ua/> (дата звернення: 23.03.2025)
39. Національне туристичне організація. НТО. URL: <https://nto.ua/> (дата звернення: 10.03.2025)

40. *Офіційний вебсайт: Український культурний фонд.* URL: <https://ucf.in.ua> (дата звернення: 23.03.2025)
41. *Офіційний вебсайт: Goethe-Institut в Україні.* URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/index.html> (дата звернення: 23.03.2025)
42. *Офіційний вебсайт: House of Europe.* URL: <https://houseofeurope.org.ua> (дата звернення: 23.03.2025)
43. *Офіційний сайт Головного Управління статистики у Харківській області.* URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.03.2025)
44. *Програма розвитку культури і туризму та охорони нерухомої культурної спадщини Харківської області на 2024–2028 роки. Харківська обласна рада, 2024.* URL: <https://surl.li/fgdbnf> (дата звернення: 14.03.2025)
45. *Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. Харківська обласна державна адміністрація, 2020.* URL: <https://surl.li/mhvuta> (дата звернення: 23.03.2025)
46. *Стратегія розвитку кластеру культури і туризму Харківської області. Департамент культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації, 2020.* URL: <https://surl.li/xdnbpn> (дата звернення: 23.03.2025)
47. *UNWTO Tourism Highlights.* URL: <https://www.unwto.org> (дата звернення: 14.03.2025)
48. *UN Tourism. World tourism barometer: International tourism recovers pre-pandemic levels in 2024.* Madrid: UN Tourism, 2025. 32 p. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data/world-tourism-barometer> (дата звернення: 09.04.2025).
49. *Ukrainer.* URL: <https://www.ukrainer.net/> (дата звернення: 02.04.2025)
50. *World Travel & Tourism Council. Economic impact of travel and tourism 2024: Opportunities for cultural and event tourism.* London: WTTC, 2024. 45 p. URL: <https://surl.li/wvrlpd> (дата звернення: 13.04.2025).
51. *World travel and tourism council (WTTC).* URL: <https://www.wttc.org/> (дата звернення: 28.03.2025)

52. World Economic Forum. The travel & tourism competitiveness report 2021: Travel and tourism at a tipping point. Geneva: WEF, 2021. 45 p. URL: <https://surl.li/jkbrls> (дата звернення: 06.04.2025).

Додатки

Рис. Типологія основних видів подій [16]

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну бакалаврську роботу студента Бакманян Ані Каренівна
спеціальності 242 «Туризм»

на тему: «Перспективи розвитку подієвого
туризму в Україні (на прикладі Харківської області)»

«02» червня 2025
м. Харків

Кваліфікаційна робота Бакманян Ані Каренівни присвячена актуальному напрямку сучасних наукових досліджень – вивченню перспектив розвитку подієвого туризму в умовах повномасштабної війни та післявоєнного відновлення. Обрана тема має надзвичайну практичну значущість, оскільки подієвий туризм у сучасних реаліях постає як інструмент згуртування громад, збереження нематеріальної культурної спадщини, підтримки локальної економіки та формування позитивного іміджу України на міжнародному рівні.

У роботі ґрунтовно розкрито теоретичні засади подієвого туризму, охарактеризовано класифікаційні підходи та чинники його розвитку, проведено аналіз міжнародного досвіду, який може бути адаптований до українських умов. Авторка послідовно проаналізувала туристичний потенціал Харківської області як регіону, що потребує комплексного культурного та економічного відновлення. Особливу увагу приділено оцінці ресурсної бази, безпекових викликів і можливостей активізації подієвих ініціатив за підтримки державних і міжнародних структур.

Підсумкова частина роботи містить низку практичних рекомендацій, орієнтованих на розробку стратегічних напрямів розвитку подієвого туризму у Харківському регіоні, зокрема – шляхом організації культурно-масових

заходів, підтримку локальних ініціатив та створення партнерських мереж.

Робота має чітку структуру, логічно вибудований зміст і відповідає вимогам академічного стилю. Авторка продемонструвала вміння самостійно опрацьовувати наукову літературу, узагальнювати матеріал, аналізувати проблематику у прикладному вимірі, формулювати обґрунтовані висновки та конструктивні пропозиції.

Бакманян А.К. зарекомендувала себе як відповідальна, ініціативна та цілеспрямована студентка, яка виявила глибокий інтерес до обраної теми, прагнення до самостійного пошуку рішень і здатність до аналітичного осмислення складних проблем. У процесі роботи вона демонструвала наполегливість, системний підхід до обробки інформації, уважність до деталей, а також вміння логічно структурувати матеріал і коректно оформлювати текст відповідно до наукових вимог. Студентка вміло використовувала статистичні й аналітичні дані, опрацьовувала актуальні джерела українських та зарубіжних дослідників, а також коректно застосовувала сучасні методи дослідження. Усі ці риси свідчать про високий рівень її теоретичної підготовки, сформовані практичні навички та відповідальне ставлення до наукової праці.

Представлена кваліфікаційна робота є самостійним, завершеним дослідженням і може бути допущена до захисту в Державній екзаменаційній комісії.

Науковий керівник:
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри світової політики,
дипломатії та туристичного бізнесу
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Ірина ПАНОВА

Харківський національний
університет імені В.Н Каразіна,
м. Харків, м. Свободи, 6
«02» червня 2025 року

Екзаменаційній комісії
із захисту дипломних робіт
спеціальності 242«Туризм»

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну бакалаврську роботу
студентки Бакманян Ані Каренівна спеціальності 242 «Туризм»
на тему: «Перспективи розвитку подієвого туризму
в Україні (на прикладі Харківської області)»

Кваліфікаційна робота Бакманян А.К. присвячена досить актуальній темі – перспективам розвитку подієвого туризму в Харківській області в умовах повномасштабної війни та повоєнної відбудови територій. У зв'язку з масштабними руйнуваннями інфраструктури, переміщенням населення та загостренням соціальних проблем, постає гостра потреба у пошуку нових механізмів економічного та культурного відродження регіонів. У цьому контексті подієвий туризм виступає не лише джерелом економічних надходжень, а й потужним інструментом соціальної мобілізації, відновлення локальної ідентичності, популяризації культурної спадщини та формування нового образу України на міжнародній арені, зокрема Харківської області.

У роботі чітко окреслено важливість подієвого туризму як інструменту соціальної згуртованості, відновлення локальної ідентичності та стимулювання регіонального розвитку.

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та додатків. Структура роботи є логічною, науково обґрунтованою та повністю розкриває проблематику дослідження. Мета та завдання, визначені в роботі, досягнуті.

Перший розділ бакалаврської роботи Бакманян А.К. присвячено дослідженню сутності поняття та основних чинників розвитку подієвого туризму; розглянуто класифікацію подієвого туризму; проаналізовано зарубіжний досвід реалізації проєктів подієвого туризму.

У другому розділі здобувачка охарактеризувала ресурсний потенціал розвитку подієвого туризму в регіоні, проаналізувала регіональні особливості його розвитку та запропонувала перспективи розвитку подієвого туризму в Харківській області.

Авторкою була вирішена поставлена мета дипломної роботи, а також сформульовано практичні рекомендації щодо розвитку подієвого туризму з урахуванням безпекового контексту, локальних ініціатив та міжнародної підтримки. На основі проведеного SWOT-аналізу також запропоновано низку заходів щодо підвищення конкурентоспроможності подієвого туризму в регіоні.

Дискусійні питання, зауваження та побажання:

- у другому розділі доцільно деталізувати інструменти маркетингу подієвих ініціатив у Харківській області;

- у тексті роботи в окремих місцях зустрічаються граматичні та стилістичні помилки, а також надто довгі та важкі для сприйняття речення, які варто скоротити.

Запропонована робота є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке цілком відповідає встановленим вимогам до робіт відповідного кваліфікаційного рівня. За умови успішного захисту в Державній екзаменаційній комісії, робота заслуговує на оцінку добре, зокрема – 80 балів.

Рецензент:

Власник приватного туристичного підприємства «Круїз»

Валерій ГЛУХ